

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Robert Mařák

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce
**Význam odborného vyjádření a znaleckého posudku
pro potřeby trestního řízení**

Plzeň 2014

Bc. Robert Mařák

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

**VÝZNAM ODBORNÉHO VYJÁDŘENÍ A ZNALECKÉHO POSUDKU
PRO POTŘEBY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ**

Zpracoval: Bc. Robert Mařák

Studijní program: Právo a právní věda

Obor: Právo

Vedoucí práce: Prof. Ing. Miroslav Rybář, DrSc.

Pracoviště: Katedra trestního práva

V Plzni 2014

Prohlašuji,

že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k jejímu sepsání, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů.

V Plzni dne 20. března 2014

Děkuji

tímto Prof. Ing. Miroslavu Rybářovi, DrSc. za jeho vstřícný přístup, ochotu a rady při konzultacích, které byly neocenitelné pro zpracování mé diplomové práce.

OBSAH

Obsah	05
Úvod.....	07
1. Trestní řízení – stručná charakteristika	09
1.1. Účel a předmět trestního řízení.....	09
1.2. Zásady trestního řízení.....	10
1.3. Stádia trestního řízení	13
1.4. Zvláštní způsoby řízení.....	14
2. Dokazování a důkazní prostředky.....	15
3. Počátky znalecké činnosti	18
4. Znalecká činnost	20
4.1. Sbory pro znaleckou činnost.....	22
5. Znalec – charakteristika a jeho právní úprava	25
5.1. Jmenování znalce.....	26
5.2. Výkon znalecké činnosti.....	28
5.2.1. Podjatost.....	29
5.3. Odměňování znalců v trestním řízení	31
5.4. Zánik práva vykonávat činnost znalce.....	32
5.5. Znalecká činnost ústavů.....	32
5.6. Znalci nezapsaní do seznamu	34
6. Znalecká činnost v trestněprávní praxi	36
6.1. Přibrání znalce	37
6.1.1. Podmínky přibrání znalce.....	37
6.1.2. Zásady kladení otázek znalci.....	39
6.1.3. Námitky.....	40
6.2. Poučení znalce	42
6.3. Oprávnění znalce	44
6.4. Omezení znalce.....	46
6.5. Výslech znalce	46
6.6. Interní akty řízení.....	48
7. Znalecký posudek	50
7.1. Znalecký posudek jako důkazní prostředek.....	50

7.2. Náležitosti znaleckého posudku	52
7.3. Vady znaleckého posudku	53
7.4. Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	54
7.5. Hodnocení znaleckého posudku	55
8. Odborné vyjádření – charakteristika a jeho právní úprava	58
8.1. Komparace se znaleckým posudkem.....	59
9. Konzultant a konzultace.....	62
10. Expert a expertiza	64
11. Znalecká činnost v praxi	65
11.1.Kauza „metyl“	65
11.2.Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace dětská klinická psychologie	69
11.3.Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie	70
11.4.Znalecký posudek z oboru patenty a vynálezy, odvětví průmyslové vzory	70
11.5.Znalecký posudek na stanovení hodnoty nemovitosti	71
11.6.Požadavky na znalecké posudky pro objasnění vybraných trestných činů	72
Závěr	76
Seznam použitých pramenů a literatury.....	78
Přílohy.....	81
Resumé.....	99

Úvod

Dnešní informovaná doba přináší díky velmi rychlému pokroku v oblasti vědy, techniky a nejrůznějšího poznání mnoho více či méně odborných problémů a s nimi souvisejících otázek do běžného života každého člověka. Proto se již zcela běžně setkáváme se znaleckými posudky, resp. se znalci a tlumočníky, a to jak při přípravě smluv či obchodních jednáních, tak i v průběhu různých správních a soudních řízení. Znalci či tlumočníci představují erudované odborníky v rozmanitých oblastech lidské činnosti, kteří dávají všeobecně respektovaná stanoviska, jenž často tvoří základ pro rozhodování v oblasti soukromoprávní, ale i pro některé úkony a řízení státu.

Za téma své diplomové práce jsem zvolil „Význam odborného vyjádření a znaleckého posudku pro potřeby trestního řízení“, protože se tato problematika úzce dotýká mé práce u Policie České republiky. Bohužel musím konstatovat, že se znalecké zkoumání dostává v rámci dokazování do pozadí a je nahrazováno jednodušší formou, a to odbornými vyjádřeními. Tento proces nedokáže v současné době zastavit ani fakt, že znalecké posudky jsou pro trestní řízení často extrémně důležité, když slouží jako jeden z předních usvědčujících či osvobozujících důkazů v řízeních před soudem. Důvodem tohoto, z mého pohledu zpátečnického, procesu jsou různé tlaky, především finanční.

V rámci osobního i profesního rozvoje chci prostřednictvím této práce přiblížit význam odborného vyjádření a především pak znaleckého posudku v trestním řízení. Budu se opírat primárně o zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a s ním související předpisy. Na úvod přiblížím co je to trestní řízení a jaké důkazní prostředky v rámci tohoto řízení využít. Dále přiblížím historický vývoj právního uchopení znalecké činnosti. Poté podrobně zanalyzuji znaleckou činnost, proces jmenování znalců, podmínky jejich jmenování. V rámci výkonu znalecké činnosti přiblížím povinnosti znalců, rozsah výkonu jejich činnosti a zaměřím se i na problematiku podjatosti znalců. Neopomenou ani téma odměňování znalců a zánik jejich činnosti. Krátce vysvětlím i znaleckou činnost ústavů a problematiku znalců nezapsaných do seznamu znalců. Dále bude následovat činnost znalců v trestněprávní praxi. Konkrétně se zaměřím na proces příbrání znalce, jak jej upravuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, poučení, oprávnění a výslech znalce v trestním řízení. Nemalou část práce pak budu

věnovat samotnému výtvoru znalce, tedy znaleckému posudku. Rozeberu postavení znaleckého posudku jakožto důkazního prostředku, jaké náležitosti musí splňovat a jak se trestní řád vypořádá a vadami znaleckého posudku. Zabývat se budu i trestnou činností, která souvisí s činností znalců, a problematikou hodnocení posudků. V dalších bodech přiblížím problematiku odborných vyjádřených a shrnu v souvislosti se znaleckými posudky podstatné rozdíly. Poslední části práce věnuji tématu konzultantů a konzultací a expertů a expertiz, kteří také zaujímají svá místa v průběhu dokazování v trestním řízení. Na závěr se budu věnovat také procesu dokazování ve vztahu ke znaleckému posudku jako jednomu z důkazních prostředků.

V rámci praktické části své práci chci upozornit na zajímavou kazuistiku a nastínit využití znalecký posudků v praxi.

Jak jsem již zmínil výše, hodnota znaleckých posudků jakožto důkazních prostředků je obrovská. Jsou to právě znalci, tedy osoby se zvláštními znalostmi a dovednostmi, kteří vlastně jako jediní dokáží porozumět spletitostem některých otázek, kterých se trestní řízení týká. Jsou mostem mezi orgány činnými v trestním řízení a vědeckým či technickým pokrokem, jehož prostředky umožňují např. vyvrátit výpověď podezřelé osoby nebo dokázat, že ta a ona věc se stala jinak, než bychom předpokládali. Znalecká činnost je o to důležitější, že pokrývá celé spektrum lidské činnosti, které je dnes již natolik rozmanité, že není v silách jediného člověka obsáhnout znalostí v celé jeho šíři.

1. Trestní řízení – stručná charakteristika

V užším pojetí je trestní řízení zákonem stanovený postup orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů, které se podílejí na tomto postupu, jehož cílem je náležitě zjistit, zda byl spáchán trestný čin, a pokud ano, pak i jeho pachatele, uložit mu spravedlivý trest či ochranné opatření, případně rozhodnout o nároku poškozeného na náhradu škody. V širším pojetí spadá do trestního řízení také výkon rozhodnutí v něm učiněných. Trestní řízení tedy zahrnuje postup před zahájením trestního stíhání, celé trestní stíhání i vykonávací řízení. Je vybudováno na základních zásadách trestního řízení a zpravidla probíhá v tzv. stádiích trestního řízení.¹

1.1. Účel a předmět trestního řízení

V souladu s ust. § 1 trestního řádu musí trestní řízení „působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti“. „Základním účelem trestního řízení je ochrana veřejného zájmu na spravedlivém potrestání pachatele ústavně souladným postupem a tím zabezpečení principu panství práva.“² Jinými slovy je účelem trestního řízení zajistit realizaci trestního práva hmotného, které stejně jako trestní právo procesní sleduje primární společný cíl, kterým je ochrana zájmů celospolečenských, ústavního zřízení České republiky, práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob. Předmětem trestního řízení jsou potom takové skutečnosti, jimiž se orgány činné v trestním řízení zabývají při objasňování jednotlivých trestních věcí, tedy zjištění určitého skutku, rozhodnutí o něm a výkon tohoto rozhodnutí.

¹ HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 21.

1.2. Zásady trestního řízení

Zásady trestního řízení obecně jsou určité právní principy a vůdčí právní ideje, kterými je ovládáno trestní řízení. Funkce těchto zásad jsou poznávací, interpretační, aplikační a zákonodárná. Základní výčet zásad pro trestní řízení zakotvil zákonodárce v ust. § 2 trestního řádu a speciální ustanovení o zásadách trestního řízení najdeme i v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), ovšem zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob“), druhý speciální trestní zákon žádné zvláštní zásady neobsahuje.

Zásada zákonnosti je zakotvena v ust. § 2 odst. 1 trestního řádu jako záruka, že občané nebudou trestně stíháni bezdůvodně. „Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“

Zásada presumpce nevinny je zakotvena v odst. 2. Je vyjádřením sociálního přístupu, jenž předpokládá, že každý občan je považován za nevinného, pokud není prokázán opak. „Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“

Zásada legality je zakotvena v odst. 3 a projevuje se v otázce zahájení trestního řízení, kdy „státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.“ Tato zásada má úzký vztah k zásadě oficiality.

Zásada oficiality, zásada rychlosti, zásada šetření práv a svobod (též zásada přiměřenosti) a zásada nepřípustnosti petic jsou upraveny v odst. 4. Tyto zásady spolu úzce souvisejí a za cíl mají především šetření občanských práv zaručených Ústavou a Listinou základní práv a svobod. Zároveň řeší otázku možných petic zasahujících do činnosti orgánů činných v trestním řízení. „Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku. Trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách,

jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.“

Zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací jsou zakotveny v odst. 5. Zásada materiální pravdy představuje základní účel činnosti orgánů činných v trestním řízení, tedy objasnit skutkový stav věci, najít objektivní pravdu. Zásada vyhledávací je prakticky projevem zásady oficiality, co se týče dokazování. Zavazuje orgány činné v trestním řízení aktivně vyhledávat důkazy ve prospěch i neprospěch obviněného, a to z úřední povinnosti. „Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.“

Zásada volného hodnocení důkazů je upravena v odst. 6 a upravuje proces hodnocení důkazů, který představuje myšlenková činnost orgánů činných v trestním řízení, stojí na jejich vnitřním přesvědčení vytvořeném přísně logicky, vystavěném na právním vědomí o právním pořádku. „Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“

Zásada spolupráce se zájmovým sdružením je zakotvena v odst. 7 a zavazuje všechny orgány činné v trestním řízení spolupracovat se zájmovými sdruženími občanů a využívat jejich výchovného působení.“

Zásada obžalovací je upravena v odst. 8 a 9 a souvisí s rozdělením funkcí v trestním řízení na funkci obžalovací a rozhodovací, dále se uplatňuje funkce obhajovací, kdy je pro řádný průběh trestního procesu důležité, aby povinnosti plynoucí z jednotlivých funkcí plnily odlišné subjekty. Odstavec 8 uvádí, že „trestní stíhání před

soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dále jen „dohoda o vině a trestu“), které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.“ Odstavec 9 zakládá, že „v trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce; předseda senátu nebo samosoudce rozhodují sami jen tam, kde to zákon výslovně stanoví. Rozhoduje-li v přípravném řízení soud v prvním stupni, rozhodnutí činí soudce.“

Zásada veřejnosti je upravena v odst. 10 a představuje zapojení veřejnosti do boje s kriminalitou. „Trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně.“

Zásada ústnosti je zakotvena v odst. 11 a stručně uvádí, že „jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají.“

Zásada bezprostřednosti je upravena v odst. 12 a nejvýrazněji se uplatňuje v řízení před soudem. Je důležité, aby soud rozhodoval jen na základě důkazů, které byly provedeny před ním. „Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.“

Zásada zajištění práva na obhajobu je zakotvena v odst. 13 a 14, kdy obhajobou se rozumí jednak tzv. materiální obhajoba (právo hájit se sám s využitím vlastních možností), jednak tzv. formální obhajoba (právo zvolit si obhájce). „Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.“ Aby se mohl obviněný účinně hájit, musí pro něj být trestní řízení srozumitelné při nejmenším po stránce jazykové. Proto odstavec 14 zakotvuje právo každého používat při komunikaci s orgány činnými v trestním řízení svůj mateřský jazyk nebo jazyk, který ovládá. „Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.“

Zásada zvláštního, šetrného přístupu k poškozenému je upravena v odst. 15 a je zásadou novou, která byla do trestního řádu vložena teprve novelou provedenou zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. „Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.“

1.3. Stádia trestního řízení

Zákonodárce v ust. § 12 odst. 10 trestního řádu dělí trestní řízení do dvou stádií. Konkrétně na přípravné řízení, které označuje za „úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování. Dalším stádiem je dle trestního řádu trestní stíhání, tedy „úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé“.

Podíváme-li se však na toto ustanovení blíže, můžeme rozlišit dokonce pět až šest stádií, a to prověřování a vyšetřování, které lze shrnout pod přípravné řízení, a předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, odvolací řízení, které lze zahrnout pod stádium trestního stíhání, a konečně vykonávací řízení. Jednotlivá stádia oddělují jisté milníky, kterými jsou zahájení trestního stíhání, obžaloba, zahájení hlavního líčení, odvolání a rozsudek. Zajímavostí je stádium vyšetřování, jež se v praxi prolíná přípravným řízením i trestním stíháním, a stádium předběžného projednání obžaloby, které není povinné a trestní věc tak tímto stádiem nemusí vždy projít. Pro lepší pochopení se podívejme na přehledné grafické znázornění:

1.4. Zvláštní způsoby řízení

V ust. § 12 odst. 10 pojem trestního řízení upravuje trestní řád jako „řízení podle tohoto zákona a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních“. Z této definice lze soudit, že převážná většina trestněprávních norem procesních je zařazena právě do trestního řádu, příp. do zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Vedle trestního řádu, který je obecným předpisem, však působí v oblasti trestního řízení i další právní normy, které zakotvují některé odchylky v řízení. Ve vztahu speciality k trestnímu řádu je např. zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který klade zvýšený důraz na obnovení narušených sociálních vztahů mladistvého a jeho integraci do širšího sociálního prostředí, k prevenci zločinnosti, k prevenci páchaní trestných činů.³ Dalším takovým zákonem je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Zvláštní povahu trestních věcí, jež vyžadují odchylky od obecné úpravy označované též jako odklony v trestním řízení, mají vedle řízení proti mladistvým či právnickým osobám i řízení proti uprchlému, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, řízení před samosoudcem, řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu, řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a příkazu k zjištění údajů o telekomunikačním provozu a nakonec řízení o schválení dohody o vině a trestu. S výjimkou řízení proti právnickým osobám upravuje tato řízení trestní řád v hlavě dvacáté jako tzv. zvláštní způsoby řízení.

³ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 9.

2. Dokazování a důkazní prostředky

Objektem trestního řízení je skutek a jeho cílem pak zjištění, zda se tento skutek stal, zda je trestným činem a kdo jej spáchal. Navíc je důležité objasnit také okolnosti, za jakých byl skutek spáchán, co vedlo k jeho spáchání, co jeho spáchání umožnilo, a to kvůli správnému pochopení všech souvislostí a posouzení povahy a závažnosti činu. Zákodárce uvádí tyto okolnosti výslovně v ust. § 89 odst. 1 trestního řádu jako demonstrativní výčet toho, co je v trestním řízení třeba dokazovat zejména a dále uvádí, že je třeba dokazovat i podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele a podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení.

Jelikož se ale vždy jedná o skutek, který se stal v minulosti, je třeba k objasnění všech těchto okolností a poznání skutku jeho rekonstrukce, což je úkolem orgánů činných v trestním řízení. Činí tak speciálním postupem zvaným dokazování, který upravuje trestní řád. Záleží tedy na volbě důkazních prostředků, správnosti a úplnosti jejich provedení, stejně jako na schopnosti orgánů činných v trestním řízení dodržet zásadu tzv. volného hodnocení důkazů, tedy kriticky zhodnotit každý jeden důkaz zvlášť a zároveň uchopit je v celkových souvislostech, do jaké míry se zdaří věrná a úplná rekonstrukce.⁴

Z hlediska procesního začíná dokazování už ve fázi přípravného řízení trestního, pokračuje v průběhu hlavního líčení, kde je z hlediska dodržení zásad trestního řízení nejrozsáhlejší, a dále pokračuje i do stádia odvolacího řízení, příp. do stádia řízení o mimořádných opravných prostředcích, dokonce jej nalezneme i ve vykonávacím řízení. Jak vidno, proces dokazování se prolíná celým trestním řízením ve všech jeho stádiích. Pro lepší pochopení můžeme proces dokazování rozdělit do několika fází:

- 1) vyhledávání důkazů,
- 2) provádění a procesní zajišťování důkazů,
- 3) prověření důkazů a
- 4) hodnocení důkazů.

V první fázi, tedy vyhledávání důkazů, jsou aktivní především orgány činné v trestním řízení, avšak mohou se jí účastnit i strany trestního řízení. Mluvíme vlastně o vyhledávání zdrojů informací, které slouží jako důkaz o skutečnostech důležitých

⁴ Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 369.

v trestním řízení. Jelikož v této fázi dokazování dochází často k zásahu do základních práv a svobod občanů, upravuje trestní řád výslovně, za jakých okolností, jakým způsobem a v jakém rozsahu jsou k tomu orgány činné v trestním řízení oprávněny.

„Prováděním důkazů označujeme procesní úkony, jimiž si orgány činné v trestním řízení opatřují znalost důkazů, tedy jimiž si od svědka, znalce atd. opatřují zprávy o skutečnostech pro věc významných.“⁵ Procesním zajištěním důkazů rozumíme sepsání protokolu.

Prověření důkazů je proces, při kterém se důkazy rozebírají, objasňuje se význam každého zvláště i jejich vzájemná spojitost a vztah k okolnostem případu. Zároveň se prověřuje, zda byl důkaz získán zákonným postupem, jestli neobsahuje vady a v případě, že ano, snaží se je orgány činné v trestním řízení odstranit.

Fáze hodnocení důkazů je myšlenkový proces, při kterém orgány činné v trestním řízení uplatňují především zásadu volného hodnocení důkazů. V rámci hodnocení důkazů se posuzuje každý důkaz samostatně i ve vzájemných souvislostech, přičemž je jim přisuzována určitá hodnota co do závažnosti, zákonnosti a pravdivosti.

Trestní řád v § 89 odst. 2 uvádí: „Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“ Zákon tak neuvádí taxativně důkazní prostředky, z nichž mohou orgány činné v trestním řízení čerpat, pouze nastavuje mantinely, v jejichž rozmezí se mají pohybovat. V praxi však každý důkazní prostředek nakonec lze zařadit pod některý z těch, který trestní řád příkladem uvádí. V některých situacích naopak zákon výslovně zakazuje použití toho či onoho důkazního prostředku (např. ust. § 99 a § 100 trestního řádu). Co však zákon neuvádí v žádném ustanovení, jsou pravidla nebo zásady, které by určovaly, jaký důkazní prostředek v které situaci využít. Orgány činné v trestním řízení tak mohou zásadně využít k prokázání jakékoli skutečnosti každého z nich.⁶ „Výjimečně zákon žádá, aby ke zjištění určité skutečnosti bylo použito určitého důkazního prostředku, resp. Žádá, aby bylo použito určitého počtu důkazních prostředků k dokázání určité skutečnosti. Tak znalec je nutno přibrat ke zjištění příčiny smrti člověka, vznikne-li

⁵ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 399.

⁶ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 392.

podezření, že byla způsobena trestným činem, jestliže je třeba provést vyšetření duševního stavu obviněného nebo svědka (§ 105, § 115, § 116, § 118 trestního řádu).⁷

Důkazy dělíme hned podle několika kritérií:

- a) podle vztahu k předmětu obvinění na usvědčující a ospravedlňující,
- b) podle vztahu pramene zpráv o dokazované skutečnosti k této skutečnosti na původní (bezprostřední) a odvozené (prostředně) a
- c) podle vztahu k dokazované skutečnosti na přímé a nepřímé.

Starší literatura rozlišovala také dělení podle původu či pramene důkazu na osobní (pramenem jsou osoby, např. výslech obviněného, ohledání osoby atp.) a věcné (pramenem jsou věci, např. přečtení listiny atp.).

V hlavě páté s názvem Dokazování vedle obecných ustanovení v § 90 - § 118 zakotvil zákonodárce ustanovení o jednotlivých důkazních prostředcích, kterými jsou výpověď obviněného (příp. obžalovaného), výpověď svědka, některé zvláštní způsoby dokazování, mezi které ředíme konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě, dále zde najdeme znalecký posudek a odborné vyjádření, provedení výslechu prostřednictvím videokonferenčního zařízení (reakce na všeobecný technický pokrok), důkazy věcné a listinné a jako poslední ohledání osoby a věci. Mimo hlavu pátou upravuje trestní řád v § 88 odposlech a záznam telekomunikačního provozu, resp. v § 88a údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu. V ust. § 158b až § 158f upravuje operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití. Mezi operativně pátrací prostředky řadíme předstíraný převod, sledování osob a věci a použití agenta.

⁷ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 393.

3. Počátky znalecké činnosti

Historický původ znalecké činnosti můžeme nalézt samozřejmě v potřebě soudních řízení, kde měl znalec či tlumočník postavení tzv. zvláštního odborného svědka. Vzhledem k důležitosti soudních procesů bylo zároveň nutné v rámci dokazování činnost takových osob upravit procesními předpisy a od doby, kdy byla znalecká činnost na našem území poprvé samostatně právně zakotvena zákonem č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících prodělala velkou změnu jak tato činnost samotná, tak i její právní úprava. Zákon z roku 1949 byl zaměřen především na regulaci a dohled nad činností znalců a tlumočnicků a platil do srpna roku 1959, celkově však nebyl v kontextu kontinentálního právního systému nijak výjimečný. Až o celé desetiletí později přišel zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, který se však neujal. V souladu s tehdejší ideologií snížil jejich postavení do postavení pouhých pracovníků socialistických organizací, kteří řeší a následně obhajují před soudem danou problematiku v rámci plnění pracovních úkolů. Nevyhovující a citelně ideologicky laděnou právní úpravu nahradil zákon z 1967, který s určitými úpravami platí dodnes.¹

Podstatnou změnou je způsob nahlížení na provádění znalecké činnosti. Dříve nebylo žádoucí být znalcem z povolání, čemuž zřejmě nasvědčovala tehdejší ekonomická situace. Znalci a tlumočníci byly osobami, „které činnost znalce nebo tlumočnicka podle tohoto zákona prováděli jako činnost, která je provozována v omezeném měřítku vedle samotného pracovního poměru a je vykonávána znalcem či tlumočnickem osobně, kromě zákonem vymezených nebo předpokládaných situací. Profesionalizace činnosti znalce byla tedy v té době nežádoucí.“⁸

Důležitým zlomem v pojetí výkonu znalecké činnosti byla změna ekonomicko-politické situace po listopadu 1989, kdy došlo ke změně chápání vůbec celého systému výkonu samostatné výdělečné činnosti. Ruku v ruce se změnou společenského pohledu na věc nastala i změna právních předpisů v této oblasti a v období privatizace a majetkových restitucí, kdy došlo k obrovským změnám vlastnických vztahů, zaznamenali jsme také masivní nárůst znalecké činnosti, a to především v oblasti ekonomiky, dopravy a dalších technických oborech. Opomenout nelze ani nárůst

⁸ DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. VIII.

překladatelské a tlumočnické činnosti, který byl způsoben návratem svobodného trhu a zvýšeným pohybem pracovních sil po pádu železné opony.⁹

Můžeme konstatovat, že od této doby se znalecká a tlumočnická činnost neustále rozvíjí a rozšiřuje, a to nejen co do počtu znalců a tlumočnicků, ale i co do oblastí či oborů, ve kterých můžeme žádat fundované stanovisko. Na trhu vzdělávacích institucí dnes najdeme i takové, které se více či méně zaměřují na znaleckou činnost a ve svých studijních programech nabízejí i nejrůznější znalecké obory. Pozorovat můžeme i sjednocení metodických postupů a formulování standardů v některých znaleckých úkolech. Dalším neméně zajímavým pozitivem rozvoje znalecké a tlumočnické činnosti je vznik rozličných znaleckých a tlumočnických profesních sdružení, např. je to Komora soudních znalců, Asociace znalců a odhadců ČR, Komora soudních tlumočnicků, Česká unie soudních znalců v lesním hospodářství, Česká komora odhadců majetku atp. Jedním z úkolů těchto sdružení je neustálé zvyšování odbornosti znalecké a tlumočnické činnosti, stejně jako zvyšování kvalifikace jednotlivých znalců a tlumočnicků. K plnění těchto a dalších úkolů využívají nejen pořádání vzdělávacích kvalifikačních kurzů či odborných kongresů, ale vydávají i své odborné publikace a časopisy, aby tak co možná nejrychleji informovali o změnách a novinkách na trhu znalecké a tlumočnické činnosti. Časopis *Znalec* (vydáváný Komorou soudních znalců), *Tlumočnick* (vydáváný Komorou soudních tlumočnicků), *Odhadce* (vydáváný Českou komorou odhadců majetku) nebo *Soudní inženýrství* (vydáváné Ústavem soudního inženýrství VUT v Brně) umožňují skutečně rychle a pružně reagovat na neustálý vývoj společenský, ekonomický i politický a šířit potřebné informace ve světě znalecké a tlumočnické činnosti.

⁹ DÖRFL, L., *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. IX.

4. Znalecká činnost

V nejobecnější rovině lze znaleckou činnost charakterizovat jako činnost znalců a tlumočnicků v řízení před státními orgány, příp. před orgány, které řeší úkoly státních orgánů v přenesené působnosti. Obdobně je znaleckou či tlumočnickou činností činnost znalců a tlumočnicků vykonávaná ve vztahu k právním úkonům občanů a organizací. Platí zde zásada pečlivosti a rychlosti, tedy že tato činnost musí být vykonávána pečlivě a bez zbytečných průtahů. Z pohledu trestního práva procesního je znalec osoba rozdílná od procesních stran i orgánů činných v trestním řízení, jenž se v trestním řízení přibírá za účelem objasnit na základě svých zvláštních odborných znalostí skutečnost důležitou pro trestní řízení, jejíž objasnění vyžaduje tyto odborné znalosti.¹⁰ Zpravidla jsou to otázky lékařské, z oboru písma, účetnictví, chemie, techniky atp.

Inspirován Křístkem podíval jsem se do encyklopedií a slovníků, jak definují znalce a znaleckou činnost.

- „Znalci v řízení trestním mají týž úkol jako v civilním. Řád trestní rakouský z roku 1873 jedná o znalcích v kapitole o soudním ohledání, k němuž arci znalci se nejčastěji přibírají. ... V seznámení znaleckém sluší rozeznávat nejprve nález neboli část historickou, popisnou. Tato část spojena jest s ohledáním a má z týchž důvodů jako toto úplně býti provedena již ve stádiu přípravném, důkaz ve hlavním přelíčení pak se vede čtením důkazu. Druhá část jest posudek znalecký, zdání.“¹¹
- „Znalec, osob rozdílná od soudu a stran, která na základě svých odborných znalostí na příkaz soudu pozoruje (nález) a posuzuje (posudek) určité skutečnosti pro věc důležité.“¹²
- „Soudce rozsuzuje, co je právem podle platných zákonů a norem. Soudce je právníkem, a proto soud umožňuje v otázkách odborných soudci povolání odborníka – znalce. ... Soudní znalectví jest v podstatě odborné zjišťování, zkoumání a posuzování věcí a dějů, které vyžadují různých znalostí odborných. ... Mezi znalcem a odborníkem téhož oboru může býti jistý rozdíl; snažením odborníkovým může býti ovládnání jen znalostí

¹⁰ CÍSAŘOVÁ, D. a kol., *Trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 320.

¹¹ *Ottův slovník naučný, Díl dvacátýsedmý Vůz – Žyžkowski*, s. 655 – 656, heslo Znalci, 2002

¹² *Masarykův slovník naučný, díl VII.*, s. 1010, heslo Znalec, Praha: Československý kompas, 1933.

současných nebo nejbliže budoucích, kdežto snažením znalecovým musí býti podržeti i znalosti minulé.“¹³

- „Znalec je osoba rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, která má zvláštní odborné znalosti nebo zkušenosti, jichž je třeba pro posouzení nějaké otázky v řízení.“¹⁴
- „Znalec v trestním řízení je osoba rozdílná od procesních stran i od orgánů činných v tr. řízení, která má v tr. řízení v procesu dokazování na podkladě svých odborných znalostí objasnit určitou skutečnost důležitou pro tr. řízení, jejíž objasnění vyžaduje takové odborné znalosti, např. z oboru zdravotnictví, psychologie, chemie, dopravy, ekonomiky atd.“¹⁵

Z právních norem, které upravují znaleckou činnost, jsou významné především tyto:

- zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o znalcích a tlumočnících“)
- vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „prováděcí vyhláška“),
- ust. § 105 až § 111 zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) a
- ust. § 346 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Obecně důležitými předpoklady k výkonu znalecké činnosti jsou vysoká úroveň odborných znalostí, dodržování právních předpisů a etických zásad chování znalce, nestrannost.

Znaleckou činnost vykonávají znalci osobně, většinou v obvodu krajského soudu, v jehož seznamu jsou zapsáni jako znalci. V situaci, kdy v jiném obvodu není zapsán pro určitý obor nebo odvětví jiný znalec, mohou vykonávat činnost i v tomto obvodu, tedy mimo svůj obvod. Jak jsem již zmínil, znalec vykonává činnost osobně, avšak může přizvat konzultanta v případech, kdy je to pro posouzení dílčích otázek nezbytné, nadále ale zodpovídá sám za celý znalecký posudek, i když jeho část konzultoval.

¹³ *Slovník obchodně-technický, účetní a daňový, díl 5, Š – Ž*, heslo Znalci soudní. Praha 1929 – 1940, s. 735 – 736.

¹⁴ MADAR, Z. a kol. *Slovník českého práva – díl II.*, heslo znalec. Praha: Linde, 2002, s. 1810.

¹⁵ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

Shrňme, co vyplývá z výše uvedeného a jaké tedy atributy musí znalecká činnost splňovat:

1. musí se jednat o odborné otázky, pro které je povolán znalec jako odborník konkrétní dané věci, nikoliv ve věci všeobecně známé,
2. musí se jednat o otázky skutkové, ne právní,
3. výsledkem takové činnosti je subjektivní úsudek znalce, jež je přezkoumáván v soudním řízení v tzv. procesu hodnocení znaleckého posudku.¹⁶

4.1. Sbory pro znaleckou činnost

Zákon o znalcích a tlumočnících umožňuje v ust. 16 ministru spravedlnosti zřídit tzv. sbory pro znalecké otázky jako svůj poradní orgán, jehož úkolem „je zejména spolupůsobit při jmenování znalců, stanovit odborné předpoklady nutné pro jmenování znalcem, pečovat o zdokonalování zvláštní kvalifikace znalců, dávat podněty pro vědecký výzkum obecných otázek znalecké činnosti a vyjadřovat se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny.“ Členové tohoto sboru jsou jmenováni ministrem spravedlnosti z řad znalců. Sbory pro znalecké otázky jsou však zřízeny i při krajských soudech, a to na základě neveřejné směrnice Ministerstva spravedlnosti ČSR ze dne 15. 2. 1973, čj. 10/73-kontr., o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti (dále jen „směrnice“).

Jak vyplývá z příslušných ustanovení zákona o znalcích a tlumočnících a směrnice, úkoly obou typů sborů by měly být diametrálně odlišné. Zatímco sbor pro znalecké otázky ministerstva spravedlnosti má zejména stanovit odborné předpoklady nutné pro jmenování znalců, pečovat o zdokonalování zvláštní kvalifikace znalců, dávat podněty pro vědecký výzkum obecných otázek znalecké činnosti a vyjadřovat se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny, u krajských soudů jsou poradní sbory pro znalecké otázky zřízeny zejména pro ověřování podmínek pro jmenování znalců, ověřování odborné kvalifikace a při přípravě opatření na úseku kontroly znalecké činnosti.

¹⁶ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 53.

Na první pohled působí zřízení takových poradních sborů jako skvělý tah zákonodárců, avšak při bližším pohledu zjišťuji, že realita je zcela odlišná. Tak nejprve, (s výjimkou oboru písmoznalectví) v posledních 20 letech nebyly a nejsou ustanoveny poradní sbory ministerstva spravedlnosti, a tedy nevyvíjejí žádnou činnost. I když poradní sbory předsedů krajských soudů aktivně působí v oblasti ověřování výše zmíněných předpokladů, samotné metodické pokyny pro postup znalců či kvalifikační kritéria pro výkon znalecké činnosti a způsoby zvyšování odborné kvalifikace znalců stanoveny nejsou. Krajské soudy ve spolupráci s jejich poradními sbory pro znalecké otázky samy korigují jednotlivé úseky znalecké činnosti, a to bez jakékoliv další kontroly ministerstva spravedlnosti. Je to správné? Dle mého názoru je třeba určit jasná pravidla platná na celém území České republiky jako výsledek činnosti centrálních sborů pro znalecké otázky ministerstva spravedlnosti a na jejich krajských alternativách nechat skutečně jen úkoly spojené s ověřováním těchto pravidel v jednotlivých oblastech.

Další a mnohem závažnější problém fungování poradních sborů spatřuji v tom, že znalci jako odborná veřejnost neznají žádné výstupy z činnosti těchto sborů. Ministerstvo spravedlnosti, jak už víme, zřídilo pouze 1 sbor pro obor písmoznalectví, Krajský soud v Brně však zřídil 7 sborů, V Ústí nad Labem mají sbory 2 a u ostatních krajských soudů působí mezi 3 až 6 sbory, činnost všech je ale bohužel neveřejná. Realita je tedy taková, že poradní sbory pro znalecké otázky znalcům vůbec nepomáhají, jelikož odborná veřejnost nemá možnost vyslyšet diskuze těch vyvolených, „pomazaných“ chcete-li. Plně se ztotožňuji s názorem Křístka, že činnost poradních sborů by měla být uveřejňována na stránkách ministerstva spravedlnosti, kam by měl přístup každý znalec či tlumočník.¹⁷

Křísek dává stručný návrh, jak by měly sbory pro znalecké otázky fungovat, a mě nezbyvá, než dát mu opět za pravdu a k jeho úvahám se bezpodmínečně připojit.

„De lege ferenda by měly sbory pro znaleckou činnost být ustanoveny a aktivně působit. Měly by existovat dva druhy sborů. Sbory při ministerstvu spravedlnosti, tyto sbory by se měly zabývat metodikou a celostátními problémy v jednotlivých oblastech znalecké činnosti. Jejich závěry by měly být pouze doporučující. Nicméně měly by být „závazné“ vahou své přesvědčivosti. Dále by měly být sbory na úrovni krajských soudů. Tyto sbory by řešily operativní věci v rámci působnosti krajského soudu. Sbory by se

¹⁷ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 55.

DÖRFL, L., *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 104 – 105.

měly podílet na vzdělávání znaleců. Sbory by měly být poradní. Jejich zasedání by mělo být veřejné, závěry dostupné na internetu, program dopředu znám. Členové sboru by měli být známi.¹⁸

¹⁸ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 55.

5. Znalec – charakteristika a jeho právní úprava

„Znalcem je osoba se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru, která tyto své speciální odborné znalosti a vědomosti využívá k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Jde o osobu rozdílnou od orgánů činných v trestním řízení i procesních stran, které zpravidla takové odborné znalosti nemají.“¹⁹

Znalec se přibírá nejčastěji při řešení otázek z oboru zdravotnictví, psychologie, chemie, písma, dopravy, ekonomiky atd. a není vyloučeno, že také orgány činné v trestním řízení či některá z procesních stran budou potřebnými znalostmi a vědomostmi nadány. Avšak i v takovém případě je nezbytné k objasnění odborných otázek pořídit znalecký posudek vypracovaný znalcem, a to z důvodu zajištění nestrannosti, objektivity a nepodjatosti.

Některé aspekty výkonu znalecké činnosti, jako je způsob ustanovení znalcem, oprávnění a povinnosti znalců, jejich odměňování, stejně jako možnost jejich odvolání, jsou upraveny zákonem o znalcích a tlumočnících a vyhláškou ministerstva spravedlnosti a podrobněji se jimi budu zabývat v následujících kapitolách. Jiné, konkrétně důvody přibrání a vůbec podmínky výkonu znalecké činnosti v rámci dokazování v trestním řízení, upravuje trestní řád, který se tedy omezuje na úpravu postupu při provádění důkazu znaleckým posudkem.

V trestním řízení mohou vykonávat funkci znalce jak fyzické osoby, tak i osoby právnické. V případě fyzických osob jsou to osoby jmenované znalcem, tedy zapsané v seznamu znalců, nebo tzv. znalci ad hoc – odborníci nezapsaní v seznamu znalců, kteří jsou jmenováni tam, kde pro konkrétní obor znalci zapsaní nejsou. Právníckými osobami v postavení znalce jsou ústavy a jiná specializovaná pracoviště zaměřená na znaleckou činnost, vědecké ústavy, instituce zapsané v seznamu ústavů kvalifikovaných pro výkon znalecké činnosti a vysoké školy. Právnícké osoby se zpravidla přibírají do postavení znalce ve výjimečných a obzvláště obtížných případech, které vyžadují zvláštní vědecké posouzení, a to podle ust. § 110 odst. 1 trestního řádu. Právníckou osobu jako znalce je však možné přibrat i podle ust. § 105 trestního řádu pro vypracování běžného znaleckého posudku.²⁰

¹⁹ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 89.

²⁰ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 90.

„Výsledkem činnosti znalce je jeho znalecký posudek, který je jedním z důkazních prostředků a kterým dává znalec odpovědi na objasňované odborné otázky, jenž mu zadal příslušný orgán činný v trestním řízení (příp. procesní strana podle § 110a trestního řádu).“²¹ Znalec podává posudek jen v rámci své odbornosti, a to pouze o otázkách skutkových a není oprávněn řešit právní otázky, stejně jako provádět a hodnotit důkazy jak je uvedeno v ust. § 107 odst. 1 trestního řádu.

Znalce zpravidla přibírá orgán činný v trestním řízení opatřením, není ale vyloučeno předložení znaleckého posudku procesní stranou v souladu s ust. § 110a trestního řádu v návaznosti na ust. § 89 odst. 1.

5.1. Jmenování znalce

Znalci jsou jmenováni na základě zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících ve znění vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.

Podle ust. § 3 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících znalce jmenuje pro jednotlivé obory ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v jakém je k tomu ministrem spravedlnosti pověřen. Blíže toto rozvádí prováděcí vyhláška ministra spravedlnosti, který si vyhrazuje podle ust. § 1 odst. 1 této vyhlášky právo jmenovat a odvolávat pro jednotlivé obory znalecké činnosti a pro odvětví těchto oborů znalce, kteří jsou pracovníky ústředních orgánů, vysokých škol, vědeckých a výzkumných ústavů, a dále ty, jež jsou označeni ústředními orgány. Dále jmenuje znalce z oboru práva pro oblast právních vztahů k cizině a znalce, u nichž si jmenování a odvolání vyhradil. Dle ust. § 1 odst. 2 Vyhlášky předsedové krajských soudů jmenují a odvolávají znalce v ostatních případech, kdy místně příslušný je předseda krajského soudu, v jehož obvodu má znalec bydliště.

Ve Vyhlášce je však konkrétně vymezen pouze jediný obor, pro který jmenuje a odvolává znalce ministr, a tím je právo pro oblast právních vztahů k cizině. Jak je ze znění věty druhé ust. § 1 odst. 1 Vyhlášky patrné, ponechává si ministr právo jmenovat a odvolávat znalce i v dalších oborech, které však již nejsou výslovně vyjmenovány.

²¹ HEDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.

Podmínky, které musejí zájemci o znaleckou činnost splňovat, zakotvuje ust. § 4 zákona o znalcích a tlumočnících. Konkrétně uvádí, že znalcem lze jmenovat toho, kdo:

- je státním občanem České republiky, občanem jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno potvrzení o přechodném pobytu nebo povolení k trvalému pobytu na území České republiky, nebo státním příslušníkem jiného než členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území České republiky,
- je způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu,
- je bezúhonný,
- nebyl v posledních 3 letech vyškrtnut ze seznamu znalců a tlumočníků pro porušení povinností podle tohoto zákona,
- má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit, především toho, kdo absolvoval speciální výuku pro znaleckou činnost, jde-li o jmenování pro obor, v němž je taková výuka zavedena,
- má takové osobní vlastnosti, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou činnost může řádně vykonávat,
- se jmenováním souhlasí.

Podmínky jmenování znalce pro konkrétní obor a odvětví už přesně stanoveny nejsou a platí zde obecné pravidlo, že znalec má být ten nejlepší z nejlepších, špičkový odborník se vzděláním v příslušném oboru.

Ke jmenování znalcem dochází na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování, Rozhodnutím předsedy krajského soudu ve správním řízení. Avšak ani nyní nemůže znalec ještě vydávat znalecké posudky. K tomu je zapotřebí ještě složit slib, který zní: „Slibuji, že při své znalecké činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl“, jak je uvedeno v ust. § 6 zákona o znalcích a tlumočnících.²²

Po složení slibu je znalec (fyzická osoba) do seznamu znalců vedeného příslušným krajským soudem (soud, v jehož obvodu má znalec trvalé bydliště). Ministerstvo spravedlnosti vede ústřední seznam znalců. Tyto seznamy nejsou veřejně publikovány, a proto se znalci i znalecké ústavy prokazují pečeti. Do budoucna se

²² DÖRFL, L., *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 21 – 31.

počítá s jediným seznamem – centrálním registrem znalců, který by byl elektronický a dostupný např. na www.justice.cz.

5.2. Výkon znalecké činnosti

Znalec je při výkonu znalecké činnosti pro účely trestního řízení veden určitými povinnostmi, které vyplývají ze zákona o znalcích a tlumočnících, prováděcí vyhlášky, trestního řádu a trestního zákoníku.

První a nejdůležitější povinností znalce vyplývající ze zákona o znalcích a tlumočnících je složení slibu. Slib skládá znalec pouze jednou, jelikož není časově omezen. Složením slibu vyvstanou znalci další povinnosti, kterými jsou dodržování právních předpisů při výkonu činnosti znalce, nestranný výkon své činnosti dle nejlepšího vědomí, plně využití všech znalostí a zkušeností a povinnost mlčenlivosti. Novelou provedenou zákonem č. 444/2011 Sb., byla nově povinnost mlčenlivosti zakotvena přímo do zákona o znalcích a tlumočnících v § 10a, kde je uvedeno také, že „se vztahuje i na konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. O povinnosti mlčenlivosti je znalec povinen tyto osoby písemně poučit. Mlčenlivosti může tyto osoby zprostit orgán veřejné moci, který znalce ustanovil, nebo ten, pro něž znalec znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal.“

Ust. § 8 zákona o znalcích a tlumočnících uvádí, že „Znalci jsou povinni vykonávat znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru a odvětví, pro které byli jmenováni.“ Jak definovat řádný výkon činnosti znalce? Zákon se dále touto otázkou nezabývá. Z povahy a logiky věci lze usoudit, že v kvalitě znaleckého posudku se odráží řádný výkon znalecké činnosti, jejímž výstupem je pravdivý znalecký posudek, který je přezkoumatelný a ve své struktuře a argumentaci přesvědčivý.²³ Lhůtou k podání posudku se zabývá prováděcí vyhláška v ust. § 12, kde zákonodárce stanoví, že „při vyžádání znaleckého úkonu uloží státní orgán v mezích stanovených zákonem znalci lhůtu, ve které má být úkon proveden; před stanovením lhůty je podle okolností nutno se znalcem projednat, zda může v zamýšlené lhůtě úkon provést.“ V praxi se často stává, že je po znalci požadováno podání posudku v šibeniční lhůtě, což má následně vliv jeho kvalitu. Jestliže znalec s takovou lhůtou souhlasí, nemůže se

²³ KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 99.

následně odvolávat na to, že za daných podmínek nebylo možné vypracovat kvalitnější posudek. Taková argumentace je naprosto nepřijatelná. Důsledkem odevzdání nekvalitního či opožděného posudku může být zkrácení či odepření znalecké odměny.²⁴

Další povinností znalce je tzv. osobní výkon znalecké činnosti a upravuje ji zákon o znalcích a tlumočnících v ust. § 10. Podle tohoto ustanovení je znalec povinen vykonávat svou činnost osobně. Zároveň zakotvuje výjimku z této povinnosti, kterou je možnost přibrat konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek, jestliže to vyžaduje povaha věci. Znalec však tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí uvést v posudku. Odpovědnost znalce tím není dotčena ani v oné konzultované části posudku, jelikož znalec musí mít znalosti, které mu umožní posoudit i problematiku, kterou konzultuje. Další výjimkou z povinnosti osobního výkonu znalecké činnosti jsou pomocné práce na posudku. Avšak i za pracovníky, kteří tyto práce vykonávají, nakonec odpovídá znalec. Ve všech ostatních ohledech je znalec povinen vykonávat činnost osobně.²⁵ „Osobní výkon činnosti, který je zakotven v tomto zákonném ustanovení, je však i nadále třeba vykládat jako povinnost znalce osobně se účastnit všech znaleckých úkonů, jako jsou místní šetření, vyšetření, sepisování posudku, opatřování podkladů i účast u soudu nebo jiného orgánu bez ohledu na rozdílný odborný nebo procesní význam těchto úkonů.“²⁶

K povinnostem vyplývajícím z prováděcí vyhlášky patří povinnost znalce písemný posudek na požádání státního orgánu osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah vysvětlit. Z trestního řádu vyplývá znalci povinnost dostavit se na předvolání k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, kdy sankcí za nesplnění takové povinnosti je pořádková pokuta do výše až 50 000,- Kč. Z trestního zákoníku lze dovodit povinnost podat pravdivý znalecký posudek. Nesplnění této povinnosti může naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346. Ze zákona o znalcích a tlumočnících, příp. prováděcí vyhlášky vyplývají i další povinnosti, kterým se nebudu věnovat podrobněji. Je to např. povinnost archivovat posudky a znalecké deníky, povinnost podat znalecký posudek, jestliže byl ustanoven znalcem v řízení před státním orgánem a povinnost přednostního zpracování

²⁴ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 99 – 100.

²⁵ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 101.

²⁶ DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 70.

posudku pro orgány veřejné moci. Do budoucna se počítá i s povinností sjednat pojištění odpovědnosti za škodu a povinností celoživotního vzdělávání.²⁷

5.2.1. Podjatost

„Podjatost je opak nestrannosti či nezaujatosti, nedostatek schopnosti a vůle posuzovat věc zcela objektivně, kterážto vlastnost je předpokladem dobrého vykonávání jakékoli funkce orgánu svěřené.“²⁸ Podjatost vyjadřuje vnitřní psychický stav znalce k dané věci a je důvodem vyloučení znalce v této konkrétní věci.

Otázku podjatosti znalce řeší zákon o znalcích a tlumočnících v ust. § 11. „Znalec nesmí podat posudek, jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti.“ Z citovaného ustanovení jsou patrné 3 taxativně vymezené důvody podjatosti (poměr znalce k věci, poměr znalce k orgánům provádějícím řízení a poměr znalce k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům), přičemž postačují mít důvodné pochybnosti o podjatosti znalce. Poměr k věci znamená, že znalec má osobní bezprostřední zájem na výsledku projednávané věci. Poměr znalce k orgánům činným v řízení nebo k osobám na řízení zúčastněných znamená příbuzenský či přátelský vztah k těmto osobám.

Znalec, má-li pochybnosti o své nepodjatosti, sdělí konkrétní důvody, pro něž se domnívá, že je podjatý. Znalec je povinen sdělit tyto důvody bezodkladně po té, co se o nich dozví. O podjatosti pak rozhoduje orgán, který znalce ustanovil, nikoliv znalec sám.

Otázka podjatosti resp. nestrannosti znalce (stejně jako soudce, státního zástupce atp.) má pro trestní řízení zásadní význam především z hlediska dodržení základních zásad trestního řízení, především práva na spravedlivý proces. Jen nestranné, osobně nezainteresované osoby mohou rozhodovat objektivně v zájmu materiální pravdy, nikoliv pod vlivem vlastních tužeb a zisků.

Dalšími důvody pro vyloučení znalce ve věci bývají nemoc či přílišná zaneprázdněnost znalce anebo jeho nedostatečná kvalifikace.

²⁷ KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 114 - 115.

DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 47.

²⁸ MADAR, Z. a kol. *Slovník českého práva – díl II.*, heslo Podjatost.. Praha: Linde, 2002, s. 1810

5.3. Odměňování znalců v trestním řízení

Podle ust. § 17 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících má znalec za podání posudku právo na odměnu. Podle odst. 2, je-li posudek zadán orgánem veřejné moci, řídí se odměna ustanoveními prováděcí vyhlášky. V souladu s odst. 3 se odměna stanoví podle množství účelně vynaložené práce. Odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě. Ust. § 17 hovoří o tzv znalečném, ke kterému se vyjadřuje také trestní řád v ust. § 111 odst. 2 a 3. Podle trestního řádu určí výši znalečného ten, kdo znalce přibral, a v řízení před soudem předseda senátu bez zbytečného odkladu, nejpozději do dvou měsíců od vyúčtování znalečného. Znalečné je třeba uhradit bez zbytečného odkladu po jeho přiznání, nejpozději do 30 dnů.

V souladu s ust. § 18 zákona o znalcích a tlumočnících má znalec dále nárok na úhradu nákladů, které účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem, je-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci. Takovými náklady jsou zejména cestovní výdaje, náhrada ušlého výdělku při předvolání k orgánu veřejné moci, náklady, které znalec uhradil podle § 14 odst. 2 zákona o znalcích a tlumočnících, věcné náklady a náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce. Pokud znalec přibral konzultanta, má nárok na náhradu nákladů s tím spojených jen tehdy, jestliže orgán veřejné moci, který jej znalcem ustanovil, s přibráním konzultanta vyslovil souhlas.

Podle ust. § 19 zákona o znalcích a tlumočnících je znalec povinen vyúčtovat odměnu a náhradu nákladů zároveň s podáním posudku. Na úměrnost a úplnost účtovaných odměn podle § 17 odst. 2 a 3 dohlíží občasnými kontrolami krajský soud, v jehož seznamu je znalec zapsán.

V souladu s ust. § 16 prováděcí vyhlášky činí odměna za znalecký posudek podle jeho náročnosti a podle míry odborných znalostí, které bylo nutné k jeho podání vynaložit, za jednu hodinu práce 100 až 350 Kč.

Podle ust. § 23 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících má také znalecký ústav nárok na odměnu a náhradu nákladů. Konkrétní sazby stanoví prováděcí vyhláška v ust. § 15a až § 15c.

Znalci nezapsaní do seznamu znalců mají samozřejmě nárok na odměnu a náhradu nákladů stejně jako znalci do seznamu zapsaní v souladu s ust. § 25 zákona o znalcích a tlumočnících.

5.4. Zánik práva vykonávat činnost znalce

Zánik práva vykonávat znaleckou činnost upravuje zákon o znalcích a tlumočnících v ust. § 20a až § 20c, kde je uveden taxativní výčet právních skutečností, jejichž následkem právo být činný jako znalec zaniká.

Právo vykonávat znaleckou činnost zaniká znalci:

- a) smrtí,
- b) prohlášením za mrtvého, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého,
- c) zbavením způsobilosti k právním úkonům, nebo omezením způsobilosti k právním úkonům, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu,
- d) pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin nebo pravomocným odsouzením za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce,
- e) pravomocným uložením sankce vyškrtnutí ze seznamu znalců,
- f) na základě písemné žádosti znalce o vyškrtnutí ze seznamu znalců,
- g) pokud se dodatečně zjistí, že znalec nesplňuje některou z podmínek pro jeho jmenování, anebo jestliže tyto podmínky odpadly.

Jedná-li se o znalce nezapsaného do seznamu znalců, zaniká jeho právo na výkon znalecké činnosti okamžikem podání posudku, případně jeho stvrzením před orgány činnými v trestním řízení. V případě znaleckého ústavu se použijí analogicky ustanovení o zániku práva vykonávat znaleckou činnost znalcem – fyzickou osobou (např. při zrušení právnické osoby atd.)²⁹.

5.5. Znalecká činnost ústavů

Znalecké posudky mohou podávat nejen znalci – fyzické osoby, ale také znalecké ústavy. Zákon o znalcích a tlumočnících řeší otázku znaleckých ústavů v ust. § 21 až § 23. „Znaleckými ústavami jsou právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých

²⁹ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 130 a 139.

ústavů.“ Rozeznáváme ústavy a jiná pracoviště pro znaleckou činnost v jedné skupině a do druhé skupiny řadí vědecké ústavy, vysoké školy a instituce.

Proces jmenování právnické osoby znaleckým ústavem má jisté odlišnosti než jmenování fyzické osoby znalcem a je upraven Organizačním pokynem ministra spravedlnosti č.j. 41/2010-OD-ZN. Předně ústav musí být právnickou osobou ve formálním i materiálním smyslu (jednočlenná společnost je považována za znalce – fyzickou osobu - podnikatele). Znalecké ústavy členíme podle zápisu do prvního či druhého oddílu seznamu ústavů, kdy do druhého oddílu se zapisují jen veřejnoprávní subjekty (vědecké ústavy, vysoké školy atp.) a do prvního oddílu seznamu se zapisují ostatní právnické ústavy zapsané v obchodním rejstříku České republiky či v jiné obdobné evidenci (z toho lze soudit, že např. organizační složka zahraniční právnické osoby nemůže být znaleckým ústavem v ČR).³⁰

V seznamu znaleckých ústavů najdeme i subjekty, které nejsou právnickými osobami nebo alespoň nemají právní subjektivitu. Příkladem je Kriminalistický ústav Praha nebo Policie České republiky, Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy odbor kriminalistické techniky a expertiz. Dle mého názoru by v seznamu znaleckých ústavů neměly být zapsány žádné útvary policie, které jsou de facto organizačními články struktury českého státu. „Zejména v trestním řízení to může vyvolat pochyby o spravedlivém vedení procesu ze strany státu proti obviněnému, jestliže jeden policejní orgán provádí procesní úkony, mezi něž patří přibrání znaleckého ústavu (rozuměj státu), zatímco přibraný policejní útvar podává posudky na žádost tohoto orgánu.“³¹

Znalecká činnost ústavů je činností kolektivní a jako taková má svá pozitiva i negativa. Mezi největší výhody patří právě fakt, že je zde více znalců, odborníků, kteří si mohou názor na věc vytvořit společnými úvahami. Při společné diskuzi mohou dojít k závěrům, ke kterým by jednotlivec nedospěl. Toto si zjevně uvědomil i zákonodárce, když v ust. § 110 trestního řádu zakotvil, že ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat znalecký ústav. Výhodou je také vyšší míra kontroly v rámci ústavu, právě díky možnosti konzultovat metody, postupy, závěry atp. Znalec – jednotlivec může sice přibrat konzultanta, je ale omezen povinností mlčenlivosti, na což musí při konzultacích dbát. Značnou výhodu mají ústavy také v otázce rutinního zpracování posudků. Znalci – fyzické osoby mohou snad

³⁰ KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 76 – 77.

³¹ TELEČ, I. *Právní postavení znalců a tlumočnicků*. In *Právní rádce* 10/2009, pozn. č. 23, s. 12.

upadnout do rutiny, jelikož řeší jednodušší případy a v konečném důsledku vypracovávají jen posudky obsahově velmi podobné.

Vpracování znaleckého posudku však skýtá i jistá rizika. Např. je to snížená míra odpovědnosti zpracovatele posudku. V posudku je sice uvedeno, kdo posudek připravil a může jej před státním orgánem osobně stvrdit, avšak v rámci ústavu se pocit odpovědnosti zmírňuje. Dalším faktorem skýtající záruku kvalitního znaleckého posudku je míra ručení, kdy znalec – fyzická osoba odpovídá za případnou škodu způsobenou nekvalitním posudkem celým svým majetkem. Ústav odpovídá stejně, avšak jako celek. Konkrétní zaměstnanec neomezeně neručí, ručí pouze dle zákona č. 262/2006 Sb. zákoníku práce do výše 4,5násobku svého platu (§ 257). Problematická může být míra odbornosti zaměstnance ústavu, jelikož jím může být i osoba, která by jinak podmínky pro jmenování znalcem – fyzickou osobou nesplnila. Znalecká činnost pod záštitou ústavu poskytuje určitou míru anonymity, kterou znalec – jednotlivec v žádném případě nemá, a tak by to mělo být. Znalecký ústav určí osobu, která znalecký posudek připraví až po té, co je pověřen znaleckým úkolem. Až do podání posudku, tak strany neví, kdo posudek připravuje a nemohou tedy namítat případnou podjatost této osoby. V jistém směru jsou tak zkráceni na svých právech v rámci trestního řízení.³²

Společný posudek dvou znalců můžeme též považovat za kolektivní činnost, která navíc kombinuje výhody této kolektivní i individuální znalecké činnosti.

5.6. Znalci nezapsaní do seznamu

Pouze státní orgán může ve výjimečných případech ustanovit pro vypracování znaleckého posudku osobu, která není zapsaná v seznamu znalců. V takovém případě hovoříme o znalci „ad hoc“, jehož právo k výkonu znalecké činnosti zaniká podáním posudku, příp. jeho osobním stvrzením před státními orgány. Zákonodárce zakotvil možnost přibrání znalce ad hoc v ust. § 24 zákona o znalcích a tlumočnících. Taková osoba musí mít potřebné odborné předpoklady pro podání znaleckého posudku a se svým ustanovením musí vyslovit souhlas. Takto ustanovený znalec musí také před podáním posudku složit do rukou orgánu, který jej ustanovil, slib podle ust. § 6 odst. 2 zákona o znalcích a tlumočnících.

³² KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 85 – 88.

Aby mohl orgán veřejné moci ustanovit znalce ad hoc, musí existovat alespoň jeden z důvodů vyjmenovaných v ust. § 24 zákona o znalcích a tlumočnících, a to:

- pro některý obor není znalec do seznamu zapsán,
- znalec zapsaný do seznamu nemůže úkon provést,
- provedení úkonu znalcem (tlumočnickem) zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

6. Znalecká činnost v trestněprávní praxi

Jak jsem zmínil již v úvodu své práce, je v dnešní době patrná snaha snižovat počty znaleckých posudků a upřednostňovat odborná vyjádření a především tak snižovat náklady na trestní řízení. Nejvíce citelný je tento trend od chvíle vzniku jednotlivých krajských ředitelství policie jakožto samostatných účetních jednotek státu. Od začátku roku 2009 tak došlo k omezení finančních rozpočtů jednotlivých ředitelství a tím i prostředků na znalecká zkoumání. Do té doby se znalci v trestním řízení přibírali snad v polovině případů třeba jen proto, aby se předešlo případným problémům. Dokonce i dřívější právní úprava byla laděna v tomto duchu. Až do konce roku 2001 vyžadovala právní úprava k posouzení odborných otázek vyhotovení zásadně znaleckého posudku a jen pro objasnění méně složitých skutečností bylo možno spokojit se s odborným vyjádřením. Nehledělo se ani na nákladovost, ani časovou náročnost vyhotovení znaleckých posudků a s tím související průtahy trestního řízení. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., upravila objasňování odborných otázek tak, že znalecký posudek se vyžádá teprve tehdy, když pro složitost posuzované otázky nepostačuje odborné vyjádření. Je ale otázkou, zda skutečně docházelo k nadbytečnému přibírání znalců v případech, kdy by stačilo jen odborné vyjádření³³. Dnes obligatorně přibrat znalce udává trestní řád jen ve vymezených případech podle ust. § 105 odst. 4, § 110, § 115, § 116 odst. 1 a 2, § 118 trestního řádu.

Novela trestního řádu z roku 2001 přinesla další významnou změnu. Umožnila vypracování znaleckých posudků také z podnětu procesních stran – mluvíme o tzv. znaleckých posudcích předložených stranou upravených ust. § 110a trestního řádu. Pokud má takový znalecký posudek všechny zákonem požadované náležitosti včetně doložky znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, musí na něj být pohlíženo stejně a rovnocenně jako na znalecký posudek vyhotovený z podnětu orgánů činných v trestním řízení.³⁴

Celkově aspekty výkonu znalecké činnosti v průběhu dokazování upravuje trestní řád v § 105 až § 118 s výjimkou ust. § 112, které upravuje věcné a listinné důkazy.

Znaleckou činnost v jednotlivých trestních kauzách můžeme rozdělit do několika fází. Jsou jimi:

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1569.

³⁴ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 91.

1. přibrání znalce s poučením (ust. § 105 a § 106 trestního řádu),
2. příprava znaleckého posudku (ust. § 107 trestního řádu),
3. vyhotovení znaleckého posudku (ust. § 107 trestního řádu) a
4. výslech znalce v průběhu přípravného řízení či řízení před soudem (ust. § 108 trestního řádu).

Po první fázi přibrání a poučení znalce, kde nejspornější otázkou může být, zda je zapotřebí vypracování znaleckého posudku a zda nepostačí jen odborné vyjádření, následuje stádium, v rámci kterého se znalci vymezí jeho úkol a poskytnou potřebná vysvětlení ze spisů. V průběhu této fáze je znalec nadán mnohými oprávněními, jež mu mají umožnit vypracování co nejkvalitnějšího znaleckého posudku. Předmětem posledních dvou fází je samotné vyhotovení znaleckého posudku a případný výslech znalce.³⁵ Všemi fázemi znalecké činnosti v rámci konkrétního trestního případu se budu zabývat podrobněji v následujících bodech.

6.1. Přibrání znalce

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny přibírat znalce i v případě, kdy samy disponují znalostmi potřebnými k objasnění odborných otázek, a to kvůli zachování nestrannosti a nepodjatosti. Jestliže samotný orgán činný v trestním řízení má potřebné znalosti, využívá je ke správnému zhodnocení znaleckého posudku jako důkaznímu prostředku.

6.1.1. Podmínky přibrání znalce

Podmínky přibrání znalce upravuje ust. § 105 trestního řádu, které primárně vyžaduje vypracování odborného vyjádření, je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba odborných znalostí. Jestliže však pro složitost posuzované otázky nepostačuje pouhé odborné vyjádření, má být přibrán znalec. V přípravném řízení přibrá znalce ten orgán činný v trestním řízení, který považuje vypracování znaleckého posudku za nezbytné pro rozhodnutí. Jestliže byla věc vrácena k došetření, přibrá

³⁵ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 92 – 93.

znalce státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu. Je tedy patrné, že přibrat znalce je možné ve všech stádiích trestního řízení.

O tom, že byl do trestního řízení přibrán znalec, se vyrozumí obviněný a státní zástupce v řízení před soudem. Další osoby se o přibrání znalce vyrozumívají jen tehdy, kdy je pro vypracování znaleckého posudku třeba, aby něco konaly či strpěly.

Při bližším pohledu zjišťuji, že zákonodárce, ač se pokusil diktovat, kdy má být použito odborné vyjádření a kdy znalecký posudek, ponechal na subjektivním posouzení orgánů činných v trestním řízení onu hranici složitosti otázky, která umožňuje využití znaleckých posudků. Není výjimkou, že např. policejní orgán v přípravném řízení nepovažuje za důležité vypracování znalecké posudku, avšak předseda soudu v řízení před soudem znalecký posudek či alespoň odborné vyjádření vyžádá.

Jak tedy posoudit složitost posuzované odborné otázky, aby bylo možné přibrat znalce? Jak uvádí Šámal „jde tedy o složitost, která vyplývá z náročnosti odborného posouzení zkoumané skutkové otázky. Náročnost odborného posouzení zpravidla vyplývá z obtížnosti využití teoretických a empirických poznatků, které je třeba komplexním způsobem zpracovat, potřeby konzultací s dalšími odborníky, z náročného studia příslušné odborné literatury apod.“³⁶ Znalecké posudky se v praxi vyžadují např. pro objasnění otázky konstrukce a řízení motorových vozidel při dopravních nehodách, otázky výše bolestného při závažnějších zraněních, zjištění momentu smrti, prohlídka a pitva mrtvol, složitější ocenění věci, otázky o duševním stavu obviněného či svědka atd. Nyní lze odpovědět i na otázku, kdy postačí pouhé odborné vyjádření. Zřejmě se bude jednat o otázky rutinní povahy, jejichž objasnění nevyžaduje vysokou odbornost, otázky které se běžně opakují (např. propočet množství alkoholu v krvi, jednoduché ekonomické propočty typicky u majetkové či hospodářské trestné činnosti, posouzení nepříliš závažných onemocnění a zranění atp.) Ne vždy tak složitost odborné otázky důležité pro trestní řízení koresponduje se složitostí tohoto řízení, resp. projednávané trestní věci.

Další důležitou otázkou, kterou se musí orgány činné v trestním řízení při přibrání znalce zabývat, je podjatost osoby znalce. V ust. § 105 odst. 2 je uvedeno, že při výběru osoby znalce je třeba přihlížet k důvodům, pro které je znalec z podání znaleckého

³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s 1573.

posudku vyloučen podle zvláštního zákona³⁷ a stejně tak musí brát ohled na osobní poměr osoby znalce k obviněnému či jiným osobám zúčastněným na trestním řízení a jeho poměr k věci samé. Problematikou podjatosti jsem se zabýval výše (bod 5.2.3.).

6.1.2. Zásady kladení otázek znalci

Znalci musí být z kladených otázek jasné, jaké úkoly mu byly zadány, proto je nezbytné formulovat otázky jednoznačně a srozumitelně. A srozumitelně formuloval zásady kladení otázek znalci Chmelík, který za základní nedostatky v této oblasti považuje živelnost, nesystematičnost a právní závaznost ve stylizacích, kdy v některých případech orgány činné v trestním řízení znalce přímo úkolují k právnímu hodnocení trestní věci, což je naprosto nepřipustné.

Orgány činné v trestním řízení se mají při zadávání otázek znalci řídit především těmito zásadami:

1. „Otázky musí být srozumitelné a směřovat k meritu věci.
2. Otázky nesmí vybočovat z technické (odborné) proveditelnosti, přijatelnosti a kompetence znalců.
3. Otázky nesmí předjímat právní hodnocení věci.
4. Při stanovení otázek a úkolů znalci je třeba zvažovat míru jejich obecnosti a konkrétnosti.
5. Otázky a úkoly nesmí znalce nutit překračovat jejich kompetence.
6. Znaleckým zkoumáním nelze napravovat vadný postup orgánů činných v trestním řízení.
7. Nelze úkolovat znalce k provedení takových úkonů, k jejichž provedení je příslušný pouze orgán činný v trestním řízení.
8. Ve složitých případech je třeba znění otázek a rozsah znaleckého zkoumání předem konzultovat se znalcem.
9. Ke zpracování odborného vyjádření nebo znaleckého posudku stanovit znalci lhůtu, případně další podmínky zpracování odborného vyjádření nebo znaleckého posudku, např. rámcově vymezit stanovení odměny.“³⁸

³⁷ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

³⁸ CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s 209.

6.1.3. Námitky

Orgány činné v trestním řízení přibírají znalce tzv. opatřením, které je rozhodnutím „sui generis“, proti němuž není přípustná stížnost. Až do již zmiňované novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., byli znalci přibíráni usneseními a bylo tedy možné stížnost podat. Ani dnes však není vyloučena možnost vyjádřit nespokojenost s osobou znalce. Děje se tak prostřednictvím námitek, jejichž vznesení upravuje ust. § 105 odst. 3 trestního řádu. Námitky lze vznést proti:

- a) osobě znalce z důvodů podle zákona o znalcích a tlumočnících,
- b) odbornému zaměření znalce,
- c) formulaci otázek položených znalci.³⁹

Ad a) K osobě znalce je možno namítnout jeho podjatost pro poměr k

- orgánům, které provádí trestní řízení,
- dalším osobám na řízení zúčastněných,
- věci samé.⁴⁰

Ad b) Odborné zaměření znalce lze namítnout zejména v pochybnostech o jeho odborné erudici, a to z hlediska

- příslušného odvětví a oboru, jak to plyne ze zařazení předmětného druhu znalecké činnosti příslušného oboru a odvětví,
- jeho odborné úrovně,
- jeho specializovaného zaměření,
- jeho schopnosti řešit konkrétní odbornou problematiku.⁴⁰

Ad c) Vznést námitku proti formulaci otázek položených znalci lze, pokud

- nejsou dostatečně jasné,
- jsou nekonkrétní,
- není z nich zjevné, na co má znalec odpovědět.⁴⁰

I když zákon výslovně nevyžaduje uvedení otázek, které mají být znalcem zodpovězeny, přímo v opatření, v praxi tomu tak je. Důvodem je vymezení znaleckého úkolu tak, aby bylo dosaženo maximální efektivity a hospodárnosti trestního řízení.

Zákonem není stanovena žádná lhůta pro uplatnění námitek, v zásadě se však má za to, že by měly být uplatněny do právní moci rozhodnutí. Jinak je možné námitky vznést ve všech fázích trestního stíhání od chvíle, kdy byl znalec opatřením orgánu

³⁹ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 442 – 443.

⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1576.

činného v trestním řízení přibrán, a to i proti meritornímu rozsudku v řízení o mimořádném opravném prostředku.

Stejně tak není výslovně upraveno, kdo může námitky vznést. Z posledních vět odstavce 1 ust. § 105 trestního řádu dovozují, že osobou oprávněnou podat námitku budou především osoby, které se vyrozumívají o přibrání znalce.

Věcně příslušným k posouzení námitek je v přípravném řízení státní zástupce, v řízení před soudem předseda senátu, před kterým se řízení vede v době oznámení námitek, a v řízení o opravném prostředku posoudí námitky orgán, jemuž přísluší rozhodnout o opravném prostředku. Vyhoví-li příslušný orgán námitkám a důvody pro vyžádání znaleckého posudku trvají, učiní opatření k vyžádání znaleckého posudku buď jiným znalcem, nebo podle jinak formulovaných otázek. Nebo námitky zamítne v opačném případě a oznámí osobě, která námitky vznesla, že neshledal k takovému postupu důvody. Stanovisko k námitkám uplatněným v rámci opravného prostředku zpravidla tvoří součást odůvodnění rozhodnutí o takovém opravném prostředku.⁴¹

Jak jsem zmínil výše, ust. § 105 odst. 4 trestního řádu patří k těm, která zakládají povinnost obligatorně přizvat znalce, dokonce přikazuje přizvat znalce hned dva. Tedy pokud to zákon výslovně nevyžaduje, postačí zpravidla přibrat jednoho znalce. Dva znalce je třeba vždy přibrat:

- jestliže jde o objasnění skutečnosti zvláště důležité (§ 105 odst.4 trestního řádu), např. při letecké katastrofě, závažné nehodě na železnici atp.,
- k prohlídce a pitvě mrtvol, pokud je podezření, že smrt byla způsobena trestným činem (§ 115 trestního řádu), avšak ani jeden z nich nesmí být lékařem, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, jež smrti bezprostředně předcházela (§ 105 odst. 4 trestního řádu),
- v trestních řízeních ve věcech mladistvých pro vyšetření duševního stavu mladistvého, kdy se přibrá jeden znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a jeden znalec z oboru zdravotnictví či pedagogiky, odvětví psychologie se specializací na dětskou psychologii (§ 58 odst 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).⁴²

V případě, že bude k vypracování znaleckého posudku přibrán znalecký ústav tam, kde je jinak nutné přibrat dva znalce, nelze analogicky uvažovat na přibrání dvou

⁴¹ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 443.

⁴² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s 1578.

znaleckých ústavů. Znalecký ústav bude přibrán jen jeden, je ale třeba upozornit jej v opatření, že v jím vypracovaném znaleckém posudku musejí být uvedeni dva pracovníci, kteří budou moci v případě potřeby podat požadované vysvětlení.

6.2. Poučení znalce

Je-li přibrán znalec, musí být ještě před vypracováním posudku poučen. Poučení znalce upravuje trestní řád v ust. § 106 tak, že znalec musí být v předvolání upozorněn na následky nedostavení se na předvolání (pořádková pokuta dle § 66 trestního řádu) a na jeho povinnost bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by byl vyloučen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec, takové které zakládají jeho podjatost. Zároveň musí být též poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku⁴³ – toto se vztahuje i na znalce, který podal posudek z podnětu některé strany podle ust. § 89 odst. 2 trestního řádu.

Obecně platí, že osobu lze předvést, pokud se po řádném předvolání a poučení o následcích nedostavení se bez řádné omluvy, nedostaví k provedení úkonu, pro který byla předvolána. Znalce však předvést nelze a sankcí za nedostavení po řádném předvolání zůstává uložení pořádkové pokuty. „Podle § 66 trestního řádu, jestliže se znalec bez dostatečné omluvy nedostaví na předvolání, čímž neuposlechne příkazu, který mu byl dán podle trestního řádu, může být předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000 Kč.“⁴⁴ Konečnou sankcí za bezdůvodné odepření vyhotovení znaleckého posudku může být až vyškrtnutí konkrétního znalce ze seznamu znalců krajského soudu, u něhož je zapsán.

Dále má znalec povinnost oznámit skutečnosti zakládající jeho podjatost a jiné, které mu brání být ve věci činný jako znalec, a to bezodkladně. Takovou povinnost zakládá znalci také ust. § 11 odst. 2 zákona o znalcích a tlumočnících. Skutečnostmi, jež brání znalci ve výkonu jeho znalecké činnosti, rozumíme zejména skutečnosti, pro které může znalec odepřít provedení znaleckého posudku. Namítnout tyto skutečnosti může

⁴³ Srov. ust. § 346 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s 1589.

nejen znalec, ale i strany trestního řízení. O jejich opodstatnění pak rozhoduje orgán, který znalce přibral, a případně povolá znalce jiného.

Nakonec musí být znalec poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o své trestní odpovědnosti podle ust. § 346 trestního zákoníku – podání křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku. Obecným zájmem je myšleno především dosažení účelu trestního řízení.

Poučení znalce může být součástí opatření o přibrání znalce, nebo je uvedeno na zvláštním samostatném formuláři, který se k opatření příkládá. Z ust. § 106 trestního řádu můžeme dovodit, že poučení znalce podle věty první citovaného ustanovení provádí vždy orgán činný v trestním řízení ještě před vyhotovením znaleckého posudku. Jestliže by znalec nebyl poučen před vypracováním znaleckého posudku, bylo by možné takový nedostatek napravit případným doplňujícím výsledkem znalce, v rámci kterého by byl dodatečně poučen a jen by zopakoval již dříve vypracovaný posudek.⁴⁵ Podobně lze uvažovat v případě znaleckého posudku předloženého stranou. Takové znalecké posudky obsahují doložku znalce o tom, že si je vědom následků vypracování, nepravdivého znaleckého posudku, aby i takto vyhotovený znalecký posudek mohl být použit v trestním řízení jako důkaz.

Z vlastní praxe však mohu uvést, že poučování znalců podle ust. § 106 trestního řádu je zcela nadbytečné. Každý znalec, když je jmenován do své funkce, skládá slib a je poučen o svých právech a povinnostech jako znalec, co v rámci výkonu znalecké činnosti smí a co ne. Trestní odpovědnost za vypracování nepravdivého znaleckého posudku upravuje samostatně trestní zákoník. K čemu tedy poučovat znalce ještě nad rámec zvláštních právních předpisů? Často mívám pocit, že se trestní spisy plní nejrůznějšími poučeními a podobnými formuláři či protokoly, čímž jen nabývají na objemu, avšak skutečně potřebných a důležitých důkazních materiálů v nich nijak nepřibývá.

⁴⁵ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 31.

6.3. Oprávnění znalce

Jak jsem již naznačil výše, v rámci třetí fáze znalecké činnosti pro každý jednotlivý případ je znalec nadán četnými oprávněními. Cílem takového opatření je umožnit znalci přístup k co největšímu okruhu informací a dopřát mu tak kvalitní podklady pro vypracování samotného znaleckého posudku. K problematice přípravy posudku se vyjadřuje ust. § 107 trestního řádu. Znalci mají být poskytnuta potřebná vysvětlení ze spisů (v praxi se mu předloží často celý spis) a má mu být vymezen jeho úkol. Zákonodárce též umožnil znalci nahlížet do spisů či dokonce si spisy zapůjčovat, je-li to třeba k podání znaleckého posudku. Orgány činné v trestním řízení mohou znalci dovolit být přítomen u výsledku obviněného a svědků, dokonce aby jim i kladl otázky, pokud se vztahují k předmětu znaleckého posudku. V odůvodněných případech je možná přítomnost znalce u provedení i jiných úkonů trestního řízení, musí to však mít význam pro vypracování znaleckého posudku. Znalec může navíc sám navrhnout, aby byly jinými důkazy nejprve objasněny některé okolnosti důležité pro vyhotovení znaleckého posudku.

„Vymezení úkolů znalci se děje tak, že se v opatření o přibrání znalce uvedou okolnosti, která má znalec objasnit (např. příčina smrti poškozeného, hodnota věci v době odcizení, duševní stav obviněného v době spáchání činu, rozsah způsobené škody na podkladě účetních dokladů, zjištění, zda otisky prstů sejmuté na místě činu jsou otisky prstů obviněného apod.), a zásadně se v opatření přímo formulují i příslušné otázky.“⁴⁶ Např. při přibrání znalce z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie, který má objasnit duševní stav svědka, jsou kladeny otázky na obecnou věrohodnost svědka, jaká je struktura jeho osobnosti, jaká je úroveň jeho intelektových funkcí, jak reaguje na zátěžové situace, jaké jsou převažující psychologické obranné mechanismy, zda se u svědka projevují sklony ke konfabulaci a zkreslování výpovědi atp.

Získávání podkladů pro vypracování znaleckého posudku nemusí být vždy jednoduché. Typickou ukázkou jsou znalecké posudky u oborů kybernetiky, odvětví výpočetní techniky. Nutno podotknout, že tzv. kyberzločiny jsou stále častějším problémem a tzv. hackerů dnes neustále přibývá. Naštěstí ne všichni počítačový mágové se postavili na stranu zločinu a někteří jsou velmi cennými pomocníky i pro orgány činné v trestním řízení. Jak uvádí Šámal ve svém výkladu, „jestliže z povahy

⁴⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s 1593.

požadovaného znalecké posudku vyplývá, že na jeho podkladě budou zjištěny údaje o skutečném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, anebo údaje, na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovatelských dat, ohledně nichž je stanoveno v § 88 odst. 1 trestního řádu omezení a zvláštní postup pro jejich zjišťování, je třeba (mimo skutečností předvídaných v § 107 odst. 1 trestního řádu) před přibráním znalce a jeho pověřením vypracováním znaleckého posudku postupovat analogicky podle § 88a odst. 1 trestního řádu a vyžádat příslušný příkaz,⁴⁷ V opačném případě by došlo k obcházení § 88a odst. 1, který se vztahuje k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, a znalecký posudek by nemohl být uznán jako soudně účinný důkaz.

Mezi základní požadavky na znalce a orgány činné v trestním důležité pro podání znaleckého posudku patří jejich součinnost. Nebude-li vyžadující orgán se znalcem spolupracovat a neumožní mu získat pro vypracování posudku potřebné informace, může znalec podání posudku odmítnout. Stejně tak může znalec odmítnout podání posudku, zjistí-li jakékoliv okolnosti zakládající jeho podjatost ve věci.

Má-li se znalec vyjádřit o příčině smrti nebo zdravotním stavu zemřelé osoby, smí vyžadovat zdravotnickou dokumentaci týkající se této osoby. Vyžadovat takovou dokumentaci může znalec i v jiných případech, ale jen za podmínek stanovených zvláštním zákonem, kterým je zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Podle ust. § 65 odst. 2 písm. i) tohoto zákona mohou do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi bez jeho souhlasu nahlížet, jestliže je to v zájmu pacienta nebo jestliže je to potřebné pro účely vyplývající z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, a to v nezbytném rozsahu, soudní znalci ve zdravotnických oborech a osoby se způsobilostí k výkonu zdravotnického povolání, které byly pověřeny vypracováním znaleckého posudku znaleckým ústavem⁴⁸, poskytovatelem nebo zdravotnickým pracovníkem, v rozsahu nezbytném pro vypracování znaleckého posudku pro potřebu trestního řízení nebo pro řízení před soudem podle jiných právních předpisů.

⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s 1594.

⁴⁸ Srov. ust. § 21 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

6.4. Omezení znalce

Trestní řád v ust. § 107 však znalci nejen přiznává výše uvedená oprávnění, ale zároveň také omezuje jeho činnost na zkoumání skutkových otázek. Znalci tedy nepřísluší vyjadřovat se k právním otázkám a provádět hodnocení důkazů. Toto je třeba mít na zřeteli již ve fázi přibrání znalce, resp. při zadávání otázek, které má objasnit.

Smyslem zákazu hodnocení důkazů znalcem je, že není příslušný hodnotit, zda je ten či onen důkaz věrohodný a skutečnost, kterou prokazuje, byla dostatečně prokázána. V případě, kdy má před sebou znalec důkazy, jež si vzájemně odporují, musí ve svém znaleckém posudku koncipovat různé možnosti, alternativy a varianty. Nesmí se omezit jedinou vybranou skupinu důkazů, o které má za to, že ji tvoří „ty správné“ údaje. Pouze v případě, kdy některá ze sporných výpovědí je neslučitelná s fyzikálními, chemickými, biologickými či jinými přírodními zákonitostmi, znalec na tuto skutečnost v posudku poukáže a doloží ji.⁴⁹

„Znalec objasňuje věc z hlediska odborných znalostí, které náležejí do jeho oboru působnosti.“⁵⁰ Nejen, že se tak nesmí vyjadřovat k odborným otázkám právním, které spadají do kompetence orgánů činných v trestním řízení, ale nepřísluší mu ani vyjadřovat se k otázkám ležícím mimo jeho obor odbornosti. Stejně tak si znalec nesmí sám opatřovat jakékoliv materiály potřebné k vypracování znaleckého posudku, a jestliže je třeba nějaké podklady doplnit, musí tak činit prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení. Znalec není oprávněn provádět vyšetřovací úkony a nemůže mu tedy být ani uloženo, aby opatřil důkazní prostředky, byť by byly důležité pro trestní řízení. Nakonec se znalec nesmí nikdy zabývat otázkou o vině či nevině obviněného.

6.5. Výslech znalce

Výslech znalce pro potřeby dokazování v trestním řízení upravuje v obecné rovině ust. § 108 trestního řádu ve třech odstavcích a je poslední fází znalecké činnosti v rámci jedné trestní kauzy. V trestním řádu však nalezneme i speciální ustanovení o výslechu

⁴⁹ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 446.

⁵⁰ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 445.

znalce, konkrétně ust. § 210 a § 211 odst. 5 o výsledku znalce v hlavním líčení a ust. § 235 odst. 2 týkající se veřejného zasedání.

Při výsledku znalce je postupováno podobně, jako když je vyslýchán svědek. Před výsledkem znalce musí být dána možnost obviněnému, resp. obhájci včas se seznámit se znaleckým posudkem, aby se mohl náležitě připravit na výslech znalce a případně mohl vznést proti znaleckému posudku námitky. Za tímto účelem se posudek po vyhotovení zasílá též obhájci podle ust. § 107 odst. 3 trestního řádu, a to na náklady obhajoby.

Znalci vyhotovují znalecké posudky zpravidla v písemné podobě, není však vyloučena ani možnost podání posudku ústně do protokolu. Byl-li posudek znalcem vypracován písemně, postačí, aby se na něj při výsledku odvolal a pouze stvrdil jeho úplnost a správnost. Učinit tak lze ale jen v případě, kdy znalec již nemá žádné připomínky ani doplnění podstatných informací. V opačném případě znalec při výsledku diktuje posudek do protokolu. Ani v situaci, kdy se znalec jen odvolává na písemný znalecký posudek, nelze opomenout ust. § 220 odst. 2 trestního řádu, podle kterého smí soud při svém rozhodování přihlížet jen ke skutečnostem, jež byly projednány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které byly v hlavním líčení provedeny. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby soud po stvrzení posudku znalcem tohoto vyzval k jeho přednesu, a pokud to není možné, aby byl posudek přečten.⁵¹

Jestliže je vyslýchán znalec, jehož znalecký posudek předložila některá ze stran, musí jej orgány činné v trestním řízení nejprve poučit o významu znaleckého posudku podle ust. § 106 trestního řádu a následně je postupováno stejně jako při výsledku znalce, jež předkládá posudek na návrh orgánu činného v trestním řízení.

Jestliže bylo přibráno více znalců, je třeba nejprve odlišit, zda po vzájemné dohodě dospěli k souhlasným závěrům nebo se jejich závěry různí. V prvním případě si musejí ze svého středu zvolit jednoho znalce, který znalecký posudek přednese či stvrdí za všechny. Toto není možné, jestliže byli znalci přibráni k vypracování samostatných posudků (např. k objasnění společných otázek, které ale vyžadují znalosti z různých znaleckých oborů). V takové situaci, pokud je třeba znalce vyslechnout, musejí být vyslechnuti všichni individuálně, a to i přestože se vyjadřují ke stejné otázce.

Pokud jsou závěry znalců rozdílné, soud se pokusí odstranit vzájemné rozpory samostatným výsledkem všech znalců. Každého znalce zvlášť vyslechnou soud

⁵¹ Srov. Usnesení krajského soudu v Plzni sp. zn. 7 To 388/98, [R 13/2000 tr.]

i v případě, kdy se jeden znalec v hlavním líčení nebo veřejném zasedání podstatně odchýlí od písemné verze společně vypracovaného posudku a k novým závěrům je tedy třeba vyslechnout i zbývající znalce. Obdobně postupuje soud, jestliže se jeden ze znalců označených v písemném posudku vědeckého ústavu vyjadřuje k otázkám v posudku neřešeným nebo nad rámec jeho závěrů.

Trestní řád umožňuje v přípravném řízení od výslechu znalce upustit, nemá-li policejní orgán ani státní zástupce o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku pochybnosti. Podobně, nejsou-li pochybnosti o spolehlivosti a úplnosti znaleckého posudku v hlavním líčení a při splnění dalších podmínek podle ust. § 211 odst. 5 trestního řádu, je možno před soudem místo výslechu znalce pouze přečíst znalecký posudek či protokol o výslechu znalce. Stejně se postupuje ve veřejném zasedání konaném o odvolání. V ostatních veřejných zasedáních lze bez omezení upustit od výslechu znalce a nahradit jej přečtením znaleckého posudku nebo protokolu o výslechu znalce.⁵²

6.6. Interní akty řízení

Činností znalců v trestním řízení se zabývá především Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, který v podstatě jen zdůrazňuje některá ustanovení trestního řádu či zákona o znalcích a tlumočnících, upravuje postup při vyžadování některých informací v oboru kriminalistika, řeší posudky ve věcech ochrany utajovaných informací a vyúčtování znalečného.

Do procesu příbrání znalce zasahuje pokyn ředitele Krajského ředitelství policie Zlínského kraje č. 40/2012, k postupu procesu čerpání finančních prostředků při vyžádání odborných úkonů v podmínkách Krajského ředitelství Zlínského kraje, který ukládá policistům provádět tzv. předběžnou ekonomickou kontrolu před tím, než přiberou konkrétního znalce. Důvodem je maximální šetření rozpočtu krajského ředitelství.

K dalším interním aktům řízení, které regulují znaleckou činnost v poměrech policie je Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001, ke kriminalisticko-

⁵² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s 1601.

technické činnosti Policie České republiky, Závazný pokyn policejního prezidenta č. 77/2009, kterým se upravuje věcná, funkční a místní příslušnost znaleckých pracovišť Policie České republiky a Závazný pokyn policejního prezidenta č. 145/2010, o odborné způsobilosti k vykonávání znalecké a kriminalisticko-technické činnosti.

7. Znalecký posudek

Podle Jelínka „posudkem znalce rozumíme jeho úsudek učiněný na podkladě odborných znalostí o těch skutečnostech, k jejichž objasnění byl povolán“.⁵³

7.1. Znalecký posudek jako důkazní prostředek

Znalecký posudek jako důkaz považujeme za důkaz ve smyslu logickém. To znamená, že je vystavěn určitým logickým postupem, kdy:

1. Nejprve je zadavatelem dána znalecká otázka.
2. Zadavatel poskytne znalci argument či argumenty, tedy zřejmé nebo dokázané výroky (podklady pro posudek).
3. Znalec dá odpověď na položenou otázku, která představuje jeho logický úsudek, jenž vyplývá z argumentů.⁵⁴

Vy výjimečných případech, kdy je po znalci požadováno jen konstatování určitých faktů, není znalecký posudek důkazem ve smyslu logickém.

Znalecký posudek může být důkazem ospravedlňujícím i usvědčujícím, vždy je ale důkazem odvozeným, protože znalec k jeho vypracování užívá jako argumenty podklady, které mohou být důkazem přímým i odvozeným. Je tedy zjevné, že kvalita posudku je závislá na kvalitě použitých podkladů. Obecně tak platí, „že závěr znaleckého posudku nemůže být pravdivý, pokud nejsou pravdivé argumenty (podklady)“.⁵⁵ Naopak však toto tvrzení neplatí. I když jsou všechny vstupní atributy (podklady) pravdivé, výsledek (posudek) pravdivý být nemusí.

Znalecké posudky mají pro trestní řízení mimořádný význam. Podíváme-li se ale na význam posudku osob zúčastněných na trestním řízení, vidíme určitý rozdíl. Tak předně musíme rozlišit orgány činné v trestním řízení na straně jedné a na straně druhé obviněného a jeho advokáta. Úkolem orgánů činných v trestním řízení je objasnění skutkového stavu nebo, chcete-li, hledání pravdy, přičemž jsou vedeny zásadou materiální pravdy. Jestliže se nepodaří skutkový stav náležitě dokázat, musí orgány

⁵³ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 446.

⁵⁴ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s 61.

⁵⁵ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s 65.

činné v trestním řízení uplatit zásadu „in dubio pro reo“, tedy v pochybnostech ve prospěch obviněného. Obhájce je v souladu s ust. § 41 odst. 1 trestního řádu „povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci“. Na rozdíl od orgánů činných v trestním řízení není veden hledáním materiální pravdy a obviněného se snaží zbavit viny nebo ji alespoň zmírnit.⁵⁶

Aby byl znalecký posudek pro trestní řízení skutečně hodnotným a především relevantním důkazem musí mít určité vlastnosti. Tou nejzákladnější je pravdivost posudku. Posudek musí být dále přesvědčivý, přezkoumatelný, komplexní, vnitřně konzistentní (bezrozporný) a úplný. Znalec musí též uvést taxativní výčet vstupních podkladů, použitou metodu zkoumání (včetně všech možných metod, které lze pro daný případ použít, s uvedením důvodu, proč použil tu či onu z nich a proč ostatní ne), svůj postup, kterým dospěl z premis k závěru, a navíc připojit všechny použité podklady jako přílohu.

Důkaz se provede tak, že se znalec vyslechne do protokolu (§ 55 trestního řádu) nebo při výslechu se odvolá na písemný posudek a stvrdí jej (§ 108 odst. 1, § 210 trestního řádu), nebo se protokol o výpovědi znalce nebo jeho písemný posudek přečte, jestliže znalec byl před podáním posudku řádně poučen, nejsou pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku a státní zástupce i obžalovaný s tím souhlasí, resp. není-li souhlas obžalovaného nutný (§ 211 odst. 5 trestního řádu). Pochybnosti o správnosti znaleckého posudku, jeho nejasnosti nebo neúplnost se odstraní vysvětlením znalce nebo přibráním znalce jiného (§ 109 trestního řádu) a ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, i přibráním státního orgánu, vědeckého ústavu, vysoké školy nebo instituce specializované na znaleckou činnost (§ 110 trestního řádu).

⁵⁶ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s 65 – 66.

7.2. Náležitosti znaleckého posudku

Náležitosti znaleckého posudku lze rozdělit na náležitosti formální (obecné a zvláštní podle trestního řádu) a obsahové. Nad rámec tohoto základního rozdělení můžeme uvažovat i o náležitostech procesních.

Formální náležitosti znaleckých posudků vyvozujeme z právních předpisů. Vyplývají-li ze zákona o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhlášky hovoříme o obecných formálních náležitostech závazných pro všechny znalecké posudky. Zvláštní formální náležitosti posudku zakládá nad rámec zákona o znalcích a tlumočnících či prováděcí vyhlášky trestní řád, příp. jiné právní předpisy.

Za obecné náležitosti se považují podpis, otisk pečeti, číslování stran, sešití sešivací šňůrou připevněné k poslední straně posudku a přetištěnou znaleckou pečetí, znalecká doložka. Zvláštní náležitosti stanoví trestní řád v ust. § 110a, který zakládá znalci zvláštní povinnost u posudků předložených stranou. Konkrétně se jedná o sdělení znalce, jeho doložku o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku. A jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahu již zmíněnou doložku, postupuje se při provádění takového důkazu, jako by se jednalo o posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení.⁵⁷ V ust. § 111 upravuje trestní řád použití zvláštních předpisů o znalcích.

Mezi nejzásadnější obsahové náležitosti znaleckého posudku řadíme nález (popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž znalec při úkonu přihlížel), posudek (výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky) a znaleckou doložku. Odborná literatura často uvádí, že posudek znalce se skládá z nálezu, z posudku a ze znalecké doložky. Těmto položkám však ještě předchází úvodní část, která obsahuje jméno znalce, zadavatele, věc, v níž je posudek vyhotoven, a výčet položených otázek a po této úvodní části může následovat seznam podkladů, ze kterých znalec vycházel pro vypracování posudku. V každém případě přiloží na závěr všechny podklady jako přílohu znaleckého posudku.⁵⁸

Z procesního hlediska řadíme mezi náležitosti znaleckého posudku časový úsek, ve kterém byl posudek vypracován. Pouze posudek vypracovaný v průběhu trestního

⁵⁷ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 172 – 174.

⁵⁸ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 174 – 178.

řízení může být užit jako důkaz znaleckým posudkem. Byl-li posudek vypracován před zahájením řízení, lze jej použít jen jako důkaz listinný.

7.3. Vady znaleckého posudku

Aby bylo možné použít znalecký posudek jako důkaz v trestním řízení, musí být bezvadný. Použitelný je posudek, který netrpí podstatnými neodstranitelnými vadami. Jak jsem právě naznačil, vady posudku dělíme na podstatné a nepodstatné, odstranitelné a neodstranitelné. Odstranitelné vady je možno po vydání znaleckého posudku dodatečně odstranit, zhojit. Oproti tomu neodstranitelné vady dodatečně zhojit nelze. Jestliže znalecký posudek trpí neodstranitelnými vadami, které jsou podstatné, nemůže být použit jako důkaz. Mezi takové vady řadíme např. podjatost znalce, obstarávání důkazů znalcem v trestní věci a jejich použití jako podkladu pro vypracování posudku, nedostatečné oprávnění znalce atp. K tomu musím zdůraznit, že tyto vady nečiní nutně znalecký posudek nepravdivým, nýbrž neupotřebitelným.⁵⁹

Podobně jako náležitosti znaleckého posudku lze i jeho vady dále dělit na formální, obsahové a procesní. Obsahové vady činí posudek nepravdivým. Formální vady jsou zpravidla odstranitelné a je možno je dodatečně odstranit. Procesní správnost znaleckého posudku představuje dodržení všech procesních postupů při jeho vypracování, z čehož plyne, že procesní vady nemají vliv na pravdivost posudku, nicméně ovlivňují práva účastníků řízení v tom směru, že takový posudek nemusí být připuštěn jako důkaz v trestním řízení. Následek nemožnosti použití znaleckého posudku jako důkazu nastat může, ale nemusí. Např. získání znaleckých podkladů pro vypracování posudku nezákonnou cestou je procesní vadou.⁶⁰

Odstranitelné vady posudky lze odstranit výslechem znalce, konfrontací více znalců, doplněním znaleckého posudku nebo vyžádáním revizního posudku. Trestní řád upravuje vady posudku v ust. § 109. Hovoří pouze o pochybnosti o správnosti posudku, nejasnosti a neúplnosti posudku. Jako řešení takové situace nabízí trestní řád v tomtéž ustanovení možnost požádat znalce o vysvětlení a, pokud by to nevedlo k požadovanému výsledku, lze přibrat jiného znalce.

⁵⁹ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 222 – 223.

⁶⁰ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 223 – 224.

Pochybnost o správnosti znaleckého posudku vyvstává zpravidla z neúplnosti vstupních materiálů, nedostatků v odůvodnění, když závěr znalce nevyplývá logicky z předpokladů. „Pochybnosti pak mohou být odůvodněny i např. tím, že znalec vyřešil jednoznačně otázku, ač úroveň rozvoje příslušného vědeckého oboru takové řešení zatím neumožňuje, nebo znalec použil takové metody, která je na základě současných vědeckých poznatků odmítána, či způsob a podmínky zkoumání materiálu neodpovídaly požadavkům příslušného vědeckého oboru, anebo se ukázalo, že znalec nemá dostatečně specializované odborné předpoklady, aby mohl svůj úkol náležitě vykonat atd.“⁶¹ Nejasný je znalecký posudek zejména tehdy, kdy z něj není zřejmé stanovisko znalce ke kladeným otázkám, a neúplný je, pokud neobsahuje všechny okolnosti, kterým mělo být zaujato stanovisko.

Vysvětlení znalce může mít formu ústní či písemnou do protokolu. Jestliže posudek vypracovalo více znalců, kteří se shodují, může vysvětlení poskytnout jen jeden z nich, jinak je ale třeba vyžádat vysvětlení od všech. Je-li přibrán jiný znalec, musí tento vypracovat nový znalecký posudek, přičemž se musí vyrovnat i s posudkem předchozího znalce.

7.4. Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek

Podá-li znalec nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek nebo uvede-li před příslušným soudem či jiným orgánem nepravdu o okolnosti, která je podstatná pro jeho rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí, spáchá trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 trestního zákoníku.

Křístek popisuje situaci, jak dochází k vypracování nepravdivých posudků zvláště začínajícími znalci, kteří se někdy chtějí zalíbit zadavateli znaleckého posudku a ve svých závěrech mu vyjít vstříc. Sám domýšlí, jaké odpovědi si zadavatel asi přeje, a při odevzdání posudku očekává pochvalu. Výsledkem takového postupu je nepravdivý posudek, který znalec následně jen velmi těžko obhájí. Podle Křístka si znalec v takové situaci neuvědomuje, že jeho kvalita spočívá především v obhájení svého posudku, nikoliv v jeho vypracování. Vžijme se na chvíli do role takového znalce, jenž se snaží obhájit nepravdivý posudek. Jsme na to sami. Nepomáhá nám ani obhájce, ani

⁶¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1604.

žalobce, dokonce naopak upozorňují na chyby v našem posudku. Je zřejmé, že znalec v takové chvíli zažívá těžké časy. A co víc, chybný posudek není nikomu ku prospěchu.⁶²

Objektem trestného činu podle § 346 trestního zákoníku je právě zájem na řádném výkonu znalecké činnosti obecně. Postih za nepravdivý znalecký posudek tak dopadá na všechny vědomě podané nepravdivé posudky, tedy nejen v souvislosti s trestním řízením. Pachatelem trestného činu křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek podle odst. 1 cit. Ustanovení může být fyzická i právnická osoba, zásadně však vždy znalec, který podává nepravdivý znalecký posudek. Pachatelem podle odst. 2 může být jen osoba v postavení svědka nebo znalce podávajícího znalecký posudek.

„Za nepravdivý znalecký posudek lze považovat posudek, který je ve všech podstatných okolnostech a svých závěrech lživý, tedy v podstatě smyšlený nebo zfalšovaný, tedy je vědomě v naprostém rozporu s odbornými závěry učiněnými na základě dosaženého stupně vědeckého či jiného odborného poznání.“⁶³ Hrubě zkreslený znalecký posudek zpravidla částečně odpovídá skutečnosti, avšak některé podstatné závěry jsou vědomě nepravdivé (hrubě nepřesné). Pokud znalec vědomě zamlčí některé podstatné okolnosti mající zásadní význam pro jeho odborné závěry, jedná se o neúplný posudek.

Nyní se podívejme na objektivní a subjektivní stránku tohoto trestného činu. Skutkovou podstatu trestného činu podle § 346 trestního zákoníku lze naplnit jak aktivním jednáním (podáním nepravdivého nebo hrubě zkresleného posudku), tak i úmyslným opomenutím (podáním neúplného znaleckého posudku, zamlčení okolností podstatných z hlediska účelu posudku). Na formu podání znaleckého posudku se nepřihlíží. K naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty tohoto trestného činu je vyžadován úmysl, přičemž postačí úmysl eventuální.

7.5. Hodnocení znaleckého posudku

Jak jsem již několikrát zmínil, znalecké posudky jsou pro rozhodování orgánů činných v trestním řízení často zásadní a jejich hodnocení je tak jednou

⁶² KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 68.

⁶³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3244 – 3245.

z nejzávažnějších a nejnáročnějších fázi dokazování. Toto platí obecně o hodnocení všech důkazů. Znalecký posudek, ač mnohdy zcela nenahraditelný, není dogmatem, není nedotknutelný a nevyvratitelný. Hodnocení znaleckého posudku provádí v první řadě zpravidla orgán činný v trestním řízení, který posudek vyžádal. Jinak jsou však k hodnocení oprávněny i další osoby mající zájem na výsledku řízení.

Orgány činné v trestním řízení hodnotí znalecký posudek jako každý jiný důkaz v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Trestní řád tuto zásadu zakotvuje v ust. § 2 odst. 6: „Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“ Účelem procesu hodnocení znaleckého posudku je zjištění jeho věcné správnosti, tedy pravdivosti. Kromě věcné správnosti se hodnotí také formální a procesní správnost posudku. Z formálního hlediska se hodnotí, zda vůbec se jedná o znalecký posudek a ne třeba jen o listinný důkaz. Z procesního hlediska je důležité dodržet všechny procesní postupy zpracování posudku (např. posudek nelze připustit jako důkaz, pokud byly podklady pro jeho zpracování získány nezákonně). Hodnocení posudku z hlediska věcné správnosti však zůstává nejsložitějším procesem.⁶⁴

Zásada volného hodnocení důkazů v praxi znamená, že soudce hodnotí důkazy volně podle svého přesvědčení, a to každý důkaz individuálně a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti, přičemž zákon nestanoví, jaké důkazy by měly mít větší váhu než jiné. Záleží pouze na zvážení soudce, kterému důkazu přisoudí větší váhu, kterému uvěří atp. Jestliže se bude chtít odchýlit od podaného znaleckého posudku, bude muset svůj názor patřičně obhájit. Z logiky volného hodnocení důkazů nevyplývá jen vzájemná rovnost různých důkazních prostředků, ale např. i rovnost znaleckých posudků vypracovaných znalci – fyzickými osobami a znaleckými ústavy.⁶⁵

Důvodem hodnocení znaleckého posudku je značná míra subjektivity. Jedná se totiž o subjektivní úsudek znalce, který uvádí ve svém posudku. Právě z tohoto důvodu soud musí znalecký posudek hodnotit, i když některé judikáty nejvyššího soudu odpovídají na otázku, zda soudům skutečně toto právo přísluší, sporně. Znalec je přibírán jako odborník nadaný zvláštními odbornými vědomostmi a tak orgány činné v trestním řízení nemohou v žádném případě nahrazovat odborné závěry znalce vlastními laickými názory. Mohou však posuzovat, resp. mít pochybnosti o úplnosti a věcné správnosti znaleckého posudku. Např. mohou zjistit, že znalec vycházel

⁶⁴ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 214.

⁶⁵ KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 215.

ze skutečnosti, která není důkazem použitelným pro trestní řízení, nebo si znalec upravil obsah některého důkazu v rozporu s jeho skutečným obsahem atp. Orgány činné v trestním řízení, ačkoliv neoplývají potřebnými odbornými znalostmi, mohou odhalit evidentní rozpor jednotlivých částí posudku, neurčité formulace, nesprávný součet, nedostatek odpovědi na položenou otázku atd.⁶⁶

Kritérií hodnocení znaleckého posudku je celá řada. Jako příklad mohu zmínit kritéria podle Musila⁶⁷, kritéria podle Matherna⁶⁸ a kritéria podle Ústavního soudu⁶⁹ a judikatury obecných soudů⁷⁰.

⁶⁶ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 447.

⁶⁷ MUSIL, J. *Hodnocení znaleckého posudku*. In *Kriminalistika* 3/2010, s. 182 a násl.

⁶⁸ MATHERN, V. *Znalecký posudok jako důkazný prostriedok v šeskoslovenskom trestnom konaní*. Veda, 1976, s. 113.

⁶⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06 ze dne 30.4.2007.

⁷⁰ Rozsudek NS sp. zn. 30 Cdo 5359/2007 ze dne 6.1.2010.

8. Odborné vyjádření – charakteristika a jeho právní úprava

O odborném vyjádření, které je dnes hojně využívaným důkazním prostředkem, jsem se zmínil již v úvodu své práce. Trestní řád v ust. § 105 odst. 1 uvádí: „Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření.“ Jinak ale o náležitostech odborného vyjádření nijak nehovoří a není tak přesně upraveno, jaký má být jeho obsah, forma atp. Odborné vyjádření není výsledkem znalecké činnosti, proto nemusí být nutně vypracováno znalcem. Zpracovatelem odborného vyjádření může být kterákoliv fyzická i právnická osoba, která je ve vztahu k řešené otázce odborníkem, ať už z pozice získaného vzdělání, životních, pracovních či jiných zkušeností apod. Odborné vyjádření zpracované znalcem ale není nikterak na škodu a naopak na něj může být z hlediska odbornosti pohlíženo jako na v tomto ohledu hodnotnější. Avšak znalecký posudek vypracovaný jinou osobou než znalcem nesmí být použit jako důkaz v řízení před soudem.⁷¹

Trestní řád stanoví, v jakých případech je možné využít odborné vyjádření a kdy je třeba vyžádat znalecký posudek. Obecně platí, že odborná vyjádření se pořizují k objasnění méně složitých otázek. Nejhojnějšími příklady odborných vyjádření jsou vyjádření praktického lékaře, který není znalcem, ohledně rozsahu zranění poškozeného nebo vyjádření provozovatele určité živnosti k ceně zboží (např. prodejna použitých mobilních telefonů – cena odcizeného telefonního přístroje, prodejna počítačů a výpočetní techniky – cena odcizeného notebooku atd.). Novelou trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. upřednostnil zákonodárce odborná vyjádření před znaleckými posudky a ty se tak co do počtu vypracování dostaly do popředí. Odborným vyjádřením nelze upřít nižší časové i ekonomické nároky na zpracování. Zároveň musím přiznat, že vyžadování vždy jen znaleckých posudků by bylo zjevně neúčelné, a to především k poměru druhů páchaných trestných činů, kdy mezi ty nejčastější patří drobné krádeže. Vypracovávání znaleckých posudků by v takových případech bylo nadbytečné a způsobovalo by jen průtahy a zvyšování nákladů na trestní řízení. Musím však trvat na podávání odborných vyjádření skutečně jen u skutkově jednodušších případů a ne téměř vždy, jak je dnes v oblibě.

⁷¹ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 91.

I přes trend upřednostňovat odborná vyjádření před znaleckými posudky (nebo možná právě proto) žádné obecně závazné předpisy neupravují přesně formu odborného vyjádření, jeho obsah, postupy zpracování atp. Trestní řád ani jiný předpis dokonce nikterak nesvazují orgány činné v trestním řízení při výběru osoby zpracovatele odborného vyjádření. Orgány činné v trestním řízení pouze podle ust. § 105 odst. 1 při vyžadování odborného vyjádření zváží, zda osoba, od níž odborné vyjádření vyžaduje, s ohledem na svůj poměr k obviněnému, jiným osobám zúčastněným na trestním řízení nebo poměr k věci není podjatá.

Odborné vyjádření se vyžaduje opatřením stejně jako znalecký posudek a je tedy také rozhodnutím „sui generis“, navíc jej lze opatřit tzv. dožádáním, které je méně formální. Opatření má stanoveny formální obsahové náležitosti, kdežto dožádání je psáno volnou formou. Samotné odborné vyjádření vypadá v podstatě velmi podobně jako znalecký posudek, avšak liší se v názvu, neuvádějí se v něm použité metody, prostředky zkoumání atp.

Stejně jako znalcům, tak i zpracovatelům odborných vyjádření náleží odměna za vykonanou práci. Podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/2002 Sb. „odměna za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení činí za každou započatou hodinu práce podle celkového rozsahu a náročnosti 75 až 125 Kč, nestanovili zvláštní právní předpis jinak^{72c}. Avšak podle ust. § 105 odst. 5 trestního řádu předloží státní orgán orgánům činným v trestním řízení odborné vyjádření vždy bez úplaty.

8.1. Komparace se znaleckým posudkem

Znalecký posudek a odborné vyjádření jsou dva různé důkazní prostředky, které se v zásadních bodech liší, avšak v jistém směru se shodují.

Základním shodným znakem znaleckého posudku a odborného vyjádření je potřeba objasnit odbornou otázku důležitou pro trestní řízení. V tomto směru je odborné vyjádření stejně jako znalecký posudek nenahraditelné. Nutnost vyhotovení odborného vyjádření či znaleckého posudku zakládá trestní řád v ust. § 105 odst. 1.

⁷² Např. zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Rozdílů mezi těmito důkazními prostředky nacházím vícero. Zásadní rozdíl spočívá v odlišné právní povaze odborného vyjádření a znaleckého posudku, kdy odborné vyjádření je považováno za listinný důkaz, kdežto znalecký posudek je důkazním prostředkem svého druhu. Z tohoto vyplývá další rozdíl, kterým je fakt, že žádný právní předpis neupravuje závazně obsah a formální náležitosti odborných vyjádření, kdežto znaleckým posudkům se věnuje hned několik právních norem. Odborná vyjádření, jakožto zjednodušené alternativy znaleckých posudků, většinou neobsahují žádné postupy znaleckého zkoumání, popis metod apod., což je činí prakticky nepřezkoumatelnými.⁷³

Dalším výrazným rozdílem je výběr osoby zpracovatele. Pro vypracování znaleckého posudku je třeba omezit se na vybraný okruh osob, který tvoří jen znalci zapsaní do seznamu znalců, příp. znalecké ústavy, a výjimečně znalci přibraní ad hoc. Nad rámec těchto osob mohou odborná vyjádření vypracovávat i jiné fyzické a právnické osoby, které mají potřebné odborné znalosti. Jaké jsou ony potřebné odborné předpoklady, však nestanoví ani trestní řád, ani jiný obecně závazný právní předpis. Stejně je tomu s případnou specializací zpracovatelů odborných vyjádření. Odlišně přistupují orgány činné v trestním řízení i k problému podjatosti zpracovatele. Uvažuje-li např. policejní orgán o vypracování znaleckého posudku, musí ze zákona (ust. § 105 odst. 2 trestního řádu) přihlížet k důvodům, pro které je znalec podle zvláštního zákona z podání znaleckého posudku vyloučen. Pokud si policejní orgán vyžádá pouze odborné vyjádření, tyto okolnosti jen zváží, resp. zváží možnou podjatost zpracovatele odborného vyjádření.⁷⁴

Dalším rozdílem mezi znalcem a zpracovatelem odborného vyjádření je fakt, že proti osobě znalce či jeho odbornosti je možné vznést námitku, kdežto u zpracovatele odborného vyjádření taková možnost není. Trestní řád počítá s výsledkem znalce, avšak odborné vyjádření je listinným důkazem prováděným přečtením před soudem s možností nahlédnutí do listiny, ale o výsledku zpracovatele už trestní řád nehovoří.

Znalec je pro vypracování znaleckého posudku nadán zvláštními oprávněními, jakými jsou např. možnost nahlížet do spisů, požadovat od orgánů činných v trestním řízení potřebná vysvětlení, účastnit se vyšetřovacích úkonů, vyžadovat zdravotnickou dokumentaci atd., ale zpracovatel odborného vyjádření taková oprávnění nemá. Na druhou stranu zákonodárce neupravuje ani postup pro případ, kdy je odborné

⁷³ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 439.

⁷⁴ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 440.

vyjádření zpracováno neúplně, nejasně či je vnitřně rozporné a zpracovatele tak do určité míry zbavuje odpovědnosti. U znaleckých posudků myslí trestní řád i na takovou situaci.⁷⁵

⁷⁵ Jelínek, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 440 – 441.

9. Konzultant a konzultace

Postavení konzultanta upravuje pro trestní řízení trestní řád v ust. § 157 odst. 3 (pro přípravné řízení) a § 183 odst. 2 (pro hlavní líčení). V závažných a skutkově složitých věcech mohou orgány činné v trestním řízení využít odborné pomoci konzultanta, který má znalost ze speciálního oboru. Konzultativní činností tedy rozumějme poradní činnost osoby znalé pro orgány činné v trestním řízení, kdy však tento nepodává žádný znalecký posudek či odborné vyjádření. Není tím ale vyloučeno, že osoba konzultanta bude znalec, není to však podmínkou. Činnost konzultanta spočívá v poskytnutí odborné pomoci, rady, orientace nebo upřesnění činnosti státního zástupce či policejního orgánu.⁷⁶ Od konzultanta se zpravidla neočekává žádný písemný výstup, ale spíše ústní rada, ústní odborné objasnění konkrétní problematiky.

Možnost přibrat v závažných a skutkově složitých věcech konzultanta byla zařazena do trestního řádu již tolikrát zmiňovanou novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Smyslem jeho přibrání, jak praví Šámal, „je pomoc orgánu činnému v trestním řízení v tom, aby se náležitě orientoval ve skutkovém ději, včetně s tím souvisejících odborných otázek, a byl tak schopen zaměřit dokazování správným směrem. Konzultant je odborným průvodcem např. policejního orgánu nebo státního zástupce v neznámé odborné oblasti důležité z hlediska konkrétní projednávané věci“.⁷⁷

Činnost konzultanta v žádném ohledu nenahrazuje činnost znalce, jelikož nesměřuje k objasnění otázek důležitých pro trestní řízení z hlediska jeho odbornosti. Funkci konzultanta v trestním řízení je třeba přísně odlišovat také od postavení konzultanta znalce ve smyslu ust. § 10 odst. 2 zákona o znalcích a tlumočnících. Osobu konzultanta v trestním řízení navrhuje zpravidla příslušný správní úřad, jiný orgán, vědecká či výzkumná instituce. Jak bylo řečeno, osobou konzultanta v konkrétní trestní věci může být i znalec, avšak v této věci již nebude moci podat znalecký posudek pro svůj vztah k věci, což je důvodem k jeho vyloučení jako osoby znalce pro toto trestní řízení. Jako konzultanti bývají přibíráni pracovníci správních úřadů, např. ministerstev, jiných orgánů jakými mohou být Česká národní banka či Pozemkový fond, vědeckých a výzkumných institucí, např. vysokých škol apod. ale i jiných subjektů jako jsou státní zastupitelství a soudy, stejně jako fyzické a právnické osoby s potřebnými

⁷⁶ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 90.

⁷⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1922.

znalostmi. Při výběru osoby konzultanta je třeba vždy zvažovat její vztah k projednávané věci, osobám na ní zúčastněných a také k orgánům činným v trestním řízení, jiné limity prakticky neexistují.

Znalci a zpracovatelé odborných vyjádření jsou přibírání opatřením, příp. dožádáním. O přibrání konzultanta sepíše státní zástupce nebo policejní orgán úřední záznam. Také tento fakt napovídá z hlediska procesního slabší postavení konzultanta v trestním řízení než je tomu u znalců a zpracovatelů odborných vyjádření. Zákonodárce dokonce nepovažuje konzultanta za osobu odměňovanou orgánem činným v trestním řízení, která jej přibrala, resp. nepřiznává konzultantovi odměnu za výkon činnosti konzultanta. Samozřejmě nelze opomenout fakt, že při výkonu funkce konzultanta je onen konzultant zaměstnancem nějakého správního úřadu, jiného orgánu či vědecké a výzkumné instituce, přičemž při poskytování konzultace setrvává v zaměstnaneckém vztahu, z něhož mu plyne finanční odměna. Lze mu tedy přiznat náhradu nutných nákladů, které jsou spojeny s činností konzultanta.⁷⁸

I když může se souhlasem státního zástupce či policejního orgánu v rozsahu nezbytném pro výkon jeho funkce nahlížet do spisu a být přítomen při provádění úkonů trestního řízení, je konzultant oproti znalci značně omezen na svých oprávněních. Do prováděných úkonů nesmí nijak zasahovat, nesmí klást otázky obviněnému, svědkům ani dalším osobám. Konzultantova přítomnost u prováděných úkonů a možnost nahlížet do spisu má za cíl bezprostřední a konkrétní poznání některých důležitých okolností z důvodu poskytnutí kvalifikované pomoci příslušnému orgánu činnému v trestním řízení. Trestní řád konzultantovi zakládá povinnost mlčenlivosti, a to o všech skutečnostech, o nichž se v průběhu trestního řízení dověděl. V případě porušení této povinnosti hrozí konzultantovi trest za spáchání trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle ust. § 180 trestního zákoníku.⁷⁹

Jak jsem zmínil výše, orgán činný v trestním řízení, který přibrá konzultanta, musí brát v úvahu okolnosti zakládající jeho případnou podjatost. Na vyloučení konzultanta se tedy přiměřeně použijí zvláštní předpisy o znalcích a tlumočnících.

Státní zástupce ani policejní orgán není přítomností konzultanta zbaven odpovědnosti za zákonný průběh trestního řízení.

⁷⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1923.

⁷⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1924.

10. Expert a expertiza

Hovoříme-li o expertizní činnosti, máme na mysli v podstatě znaleckou činnost vykonávanou v rámci Policie České republiky. Jde o „proces vydělování informací z kriminalistických stop, jejich zpřístupnění a využití v kriminalistické i soudní praxi pomocí odborných znalostí a metod, uskutečňující se v procesní formě znaleckého důkazu.“⁸⁰ Znaleckou činnost v rámci policie provádějí Odbory kriminalistické techniky a expertiz krajských ředitelství policie (dále jen „OKTE“) a Kriminalistický ústav Praha. Ačkoliv jsou tato pracoviště zapsána v seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost, který vede Ministerstvo spravedlnosti, osoby v rámci nich činné nemají postavení znalců, ale expertů.⁸¹ Vyplývá to ze samotné podstaty postavení znalce, který je osobou rozdílnou od orgánů činných v trestním řízení i procesních stran. Experta lze zjednodušeně charakterizovat jako pracovníka předmětného pracoviště policie, který je oprávněn k výkonu expertizní činnosti. Činnost OKTE a Kriminalistického ústavu Praha upravují v mnohých směrech závazné pokyny policejního prezidenta, které patří mezi tzv. interní akty řízení policie.

OKTE chápeme jako specializované pracoviště, které se zaměřuje na kriminalisticko-technickou a expertizní činnost, resp. na zkoumání zajištěných stop. Pracovníci OKTE se často pohybují v terénu, a to i při objasňování nejzávažnějších trestných činů. Své služby poskytují především orgánům činným v trestním řízení.

Kriminalistický ústav vykonává činnost v oborech elektrotechnika, chemie, kriminalistika, písmoznalectví, strojírenství a je beze sporu nejvýznamnějším kriminalistickým expertizním pracovištěm v České republice. Jeho historie sahá až do roku 1958, kdy byl vědeckotechnický odbor Hlavní správy VB reorganizován na Kriminalistický ústav VB jakožto rezortní pracoviště určené a specializované na řízení výkonu kriminalisticko-technické činnosti a provádění znalecké činnosti v oboru kriminalistika. Při rozdělení československého státu získal ústav současný název - Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky. Kriminalistický ústav vykonává znaleckou činnost ve 21 odvětvích pěti základních oborů. Konkrétně provádí expertizu mechanoskopickou, trasologickou, elektrotechnickou, defektoskopickou a metalografickou, balistickou, ručního písma, písma psacích strojů, dokladů

⁸⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 284.

⁸¹ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 90.

a písemností, pravosti platidel a cenin, jazykovou expertizu psaného projevu, daktyloskopickou, chemickou, fyzikálně-chemickou, pyrotechnickou, biologickou, genetickou, antropologickou, fotografickou, počítačovou, audioexpertizu a videoexpertizu. Jako zajímavost mohu podotknout, že expertizní činnost v oboru kriminalistika vykonávají převážně experti policie. I když by se mohlo na první pohled zdát, že expertizní pracoviště police mají široké pole působnosti, opak je pravdou. Svou činnost, jak bylo řečeno výše, vykonávají jen v pěti základních oborech, avšak Ministerstvo spravedlnosti k dnešnímu dni eviduje celkem 50 různých oborů. I přestože žádný z nich není natolik rozvětvený jako kriminalistika, představují odvětví, v nichž se policejní expertizní pracoviště pohybují, jen malou část rozsáhlého celku. Tím zůstává poměrně velký prostor pro znalecké posudky a odborná vyjádření, příp. konzultace poskytované osobami mimo orgány činné v trestním řízení.

Kromě OKTE a Kriminalistického ústavu Praha patří ke znaleckým pracovištím policie také pyrotechnický odbor Policejního prezidia České republiky (dále jen „pyrotechnický odbor“). Na základě zařazení pracovníků na jednotlivá pracoviště rozlišujeme pojmy kriminalistický expert, kriminalistický technik a pyrotechnik. Kriminalistickým expertem je kvalifikovaný odborně způsobilý policista ustanovený do funkce kriminalistického experta ve znaleckém pracovišti policie, který získal znalecké osvědčení k provádění znaleckého (expertizního) zkoumání. Kriminalistickým technikem je kvalifikovaný odborně způsobilý policista provádějící kriminalisticko-technickou činnost zařazený v kriminalisticko-technickém pracovišti. A nakonec pyrotechnikem je policista, který je držitelem pyrotechnického průkazu a je oprávněn k výkonu pyrotechnické činnosti.

11. Znalecká činnost v praxi

11.1. Kauza „metyl“

Beze sporu nejzajímavějším znaleckým posudkem dnešní doby (a pravděpodobně vůbec několika posledních let) je posudek podaný v tzv. kauze „metyl“. Pro objasnění odborných otázek důležitých pro toto trestní řízení byly podány tři znalecké posudky ve dvou oborech a třech různých odvětvích.

I. Zdravotnictví, odvětví všeobecné lékařství

Znalec: Lékařská fakulta v Hradci Králové, Univerzita Karlova v Praze

Posudek z oboru: zdravotnictví, odvětví všeobecné lékařství

Počet stran posudku: 2 546C

Cena: 677 600,-Kč

Počet členů komise: 9

Délka vypracování znaleckého posudku: 10 měsíců

Počet poškozených osob uvedených v posudku:

živí: 79 (1 523 stran)

Otázky na znalce:

1. Popište zdravotní újmu, kterou utrpěl poškozený, průběh léčby a délku léčby.
2. Jaká je podle vyšetření znalce a na základě zdravotní dokumentace příčina zjištěné újmy na zdraví.
3. Stanovte, zda je zdravotní újma poškozeného v příčinné souvislosti s intoxikací metylalkoholem.
4. Jaké hodnoty metylalkoholu a kyseliny mravenčí byly zjištěny.
5. Jak zdravotní újma omezovala poškozeného v běžném způsobu života a po jakou dobu?
6. Zda zjištěná újma na zdraví poškozeného zanechá trvalé následky, a pokud ano,
7. v čem budou tyto následky spočívat, jaké omezení v běžném způsobu života z tohoto důsledku vyplývá?

8. Zda v důsledku zdravotní újmy mohlo dojít k poškození důležitého orgánu, způsobení závažnějších zranění, ev. smrti, v případě, že ano,
9. jakého a jaké následky toto mohlo vyvolat?
10. Jaká byla doba léčení poškozeného, včetně rehabilitace?
11. Případně další zjištění znalce, které je důležité pro trestní řízení.

Mrtví: 39 (1 023 stran)

Otázky na znalce:

1. Na základě protokolu o provedení soudní pitvy a příslušného znaleckého posudku sdělte, jaká byla příčina smrti poškozeného, popř. stanovte, zda je smrt zemřelého v příčinné souvislosti s intoxikací metylalkoholem, jaké hodnoty methyalkoholu v krvi byly zjištěny.
2. V případě léčby poškozeného ve zdravotnickém zařízení před úmrtím popište na základě zdravotnické dokumentace, jaká újma na zdraví byla diagnostikována a léčena a zda tato újma vede k úmrtí, popište způsob léčby.
3. Další důležité okolnosti, které vyplynou ze zdravotnické dokumentace poškozeného, zejména při hospitalizaci ve zdravotnickém zařízení, které by bylo důležité ke zdárnému objasnění případu.

Soudnímu znalci byly z vypracování předloženy zdravotnické dokumentace poškozených, znalecké posudky – pitvy, lékařské zprávy z odborných pracovišť.

II. Zdravotnictví, odvětví toxikologie

Znalec: znalec Krajského soudu v Ostravě, (Fakultní nemocnice Ostrava, Ústav soudního lékařství)

Posudek z oboru: zdravotnictví, odvětví všeobecné toxikologie

Počet stran posudku: 4

Počet členů komise: 1

Délka vypracování znaleckého posudku: 14 dnů

Otázky na znalce:

1. Co je to methyalkohol a jaké má účinky na lidský organismus?
2. Jaké množství methyalkoholu je toxické pro lidský organismus a při požití jakého množství může u člověka nastat smrt?

3. Lze účinky methylalkoholu v lidském organismu neutralizovat požitím jiného druhu alkoholu bez příměsi methylalkoholu a za jakých podmínek?
4. Jaký počet osob by byl ohrožen na zdraví těžkou intoxikací nebo smrtí při požití alkoholických nápojů s deklarovanou lihovitostí 40% objm. vyrobených ze směsi o objemu 10 000 litrů lihovitosti 96%, složené ze směsi ethylalkoholu a methylalkoholu?

Ze znaleckého posudku

...při požití vzniká vážná otrava po 5 až 10ml čistého metanolu. Smrt může nastat už po dávce kolem 30ml (24g).

...10000 litrů alkoholu 96% (obj.), která obsahuje směs metanolu a etanolu 1:1, je obsaženo celkem 3792000 g metanolu. Předpokládáme-li že po požití 24g čistého metanolu již může nastat otrava končící smrtí, pak množství metanolu obsaženého v uvedené láhvi by mohlo způsobit vážné projevy intoxikace až smrt cca u 158 000 osob.

III. Potravinářství, odvětví laboratorní zkoumání a analýzy potravin, lihu, tabáku a surovin pro jejich výrobu

Znalec: Celně technická laboratoř, Praha

Posudek z oboru: Potravinářství, odvětví laboratorní zkoumání a analýzy potravin, lihu, tabáku a surovin pro jejich výrobu

Počet stran posudku: 17 +10 doplnění

Počet členů komise: 6

Délka vypracování znaleckého posudku: 7 měsíců

Počet zkoumaných vzorků: 129 + 44 (dodatek)

Otázky na znalce:

1. Zda předložené vzorky tekutin obsahují etanol.
2. Pokud ano, určete koncentraci etanolu v hmotnostních jednotkách.
3. Zda předložené vzorky obsahují metanol.
4. Pokud ano, určete koncentraci metanolu v hmotnostních jednotkách.
5. Stanovte obsah stabilních izotopů předložených vzorků a vyjádřete se k původu etanolu, případně metanolu.
6. Další skutečnosti zjištěné při zkoumání se vztahem k věci.

Ze znaleckého posudku

K otázce č. 5

... Na základě provedené statistické analýzy vybraných naměřených parametrů lze vzorky dle podobnosti těchto parametrů rozdělit do několika skupin. (Sk.A až H).

Vzorky zařazené v jednotlivých skupinách mají s vysokou mírou pravděpodobnosti stejný původ. Etanol a metanol jsou vzorky dané skupiny ve stejném poměru. Tento stejný poměr a zároveň podobnost izotopových parametrů metanolu a etanolu u vzorků v rámci skupiny ukazují, že vzorky zařazené do stejné skupiny byly namíchány ze surovin stejného původu...

... Skupiny vzorků se mezi sebou liší zejména poměrem obsahu metanolu a obsahu etanolu a také původem etanolu...

11.2. Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace dětská klinická psychologie

Nezletilé děti se bohužel také stávají oběťmi trestných činů a jejich duševní stav tím trpí nejvíce. Podívejme se, jakou skladbu otázek obsahuje znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace dětská klinická psychologie podaný v trestní věci šíření pornografie.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

1. Jaká je obecná věrohodnost nezletilé svědkyně, jaká je úroveň její schopnosti vnímat, pamatovat si a reprodukovat prožité události.
2. Jaká je specifická věrohodnost svědkyně vzhledem k vyšetřované události.
3. Zda má nezletilá svědkyně sklon ke zkreslování výpovědi, v kladném případě v jakém smyslu a z jakých důvodů.
4. Zda je svědecká výpověď nezletilé ze dne 10.5.2012 v jednotlivostech i jako celek věrohodná, pokud ne, tak v které části a z jakých důvodů.

5. Další zjištění znalce mající vztah k vyšetřované události, která nemohla být vyčerpána v odpovědích na zadané otázky a věc by mohla ozřejmit.
6. Zda na věrohodnost nezletilé mohlo mít vliv /či mělo vliv/ samotné neutěšené prostředí, v němž žila, tj. špatné bytové podmínky, nadužívání alkoholu její matkou, hádky a konflikty matky a jejího přítele, jimž byla nezletilá přítomna, užívání vulgárních výrazů před nezletilou a podobně.

11.3. Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie

Pro srovnání se nyní podívejme na skladbu otázek pro znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, kdy byl vypracován znalecký posudek na dospělého.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

1. Zda podezřelý v době spáchání trestného činu trpěl duševní chorobou nebo poruchou, v kladném případě jakou a v jakém rozsahu.
2. Zda podezřelý v době spáchání trestného činu mohl rozpoznat protiprávnost svého jednání a své jednání ovládat, v případě že nikoliv, z jakého důvodu. Při ovlivnění alkoholem se vyjádřit, zda nešlo o tzv. patickou opilost.
3. Zda tyto jeho schopnosti anebo alespoň některá z nich nebyly zmenšeny, v kladném případě z jakého důvodu a do jaké míry, (především vyjádření v tom směru, zda byly zmenšeny podstatně či nepodstatně).
4. Zda je podezřelý v současné době schopen chápat smysl trestního řízení.

11.4. Znalecký posudek z oboru patenty a vynálezy, odvětví průmyslové vzory

Někdy řeší policie i na první pohled úsměvné případy, jako byl např. tento, kdy měl neznámý pachatel dopustit přečinu porušení chráněných průmyslových práv podle ust. § 269 trestního řádu, tím, že zhotovil a uvedl do oběhu instalováním na trase Zlín –

Malenovice, směr Otrokovice a zpět, podél komunikace I/49, na zastávkách MHD celkem 4 ks plagiátů zastávkových přístřešků specifického designu.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

1. Posoudit, zda 4 ks výše uvedených zastávkových přístřešků MHD instalovaných ve Zlíně Malenovicích, na zastávkách MHD:
 - a) 2 ks Malenovice – Obchodní zóna, LAPP KABEL – oba směry na Zlín i na Otrokovice,
 - b) 1 ks Malenovice – Sklady – směr Zlín,
 - c) 1 ks Malenovice – U Mlýna – směr Otrokovice,svým designem zasahují nikoli nepatrně do práv k chráněnému průmyslovému vzoru vedenému v databázi průmyslových vzorů.
2. V kladném případě rozvést, v čem konkrétně dochází k zásahu do práv k tomuto chráněnému vzoru.

11.5. Znalecký posudek na stanovení hodnoty nemovitosti

Znalecké posudky týkající se stanovení hodnoty nemovitostí patří obecně k těm nejčastěji vypracovávaným. Podívejme se, jaké otázky kladl znalci policejní orgán v souvislosti s touto problematikou.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

1. Jaká byla hodnota nemovitostí ke dni podání návrhu na vklad do KN – zřízení věcného břemene bydlení a užívání nemovitostí.
2. O jakou částku klesla hodnota uvedených nemovitostí zřízením předmětného věcného břemene užívání.
3. Jakou celkovou hodnotu měly uvedené nemovitosti po provedení zápisu věcného břemen bytu a užívání do KN.

11.6. Požadavky na znalecké posudky pro dokazování vybraných trestných činů

11.6.1. Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby“ – § 241 TZ

V případě zpracovávání znaleckého posudku bývá nejčastěji požadováno zpracování přehledů provedených srážek z mezd a přehledy provedených, či neprovedených odvodů. Často bývá v této souvislosti požadováno i posouzení ekonomické situace společnosti, spolu s posouzením její likvidity a stavu disponibilních finančních prostředků.

Požadované podklady

- účetní závěrka (rozvaha, výkaz zisků a ztrát),
- **mzdové sestavy,**
- **jednotlivé obraty účtů,**
 - Zaměstnanci,
 - Zúčtování s institucemi SZ a ZP,
 - Ostatní přímé,
- **obratové předvahy, hlavní knihy,**
- **účetní deníky.**

Tučně uváděné podklady jsou pro zkoumání zcela nezbytné.

11.6.2. Poškození věřitele – § 222 TZ a Zvýhodnění věřitele – § 223 TZ

V uvedeném případě bývá posuzováno, zda v dotčené společnosti byly prováděny úhrady závazků a zda někteří věřitelé nebyli upřednostňováni při úhradách, nebo naopak, zda nebyl některý z věřitelů z úhrad trvale vynecháván. Zároveň je posuzováno, zda společnost neprováděla se svým majetkem transakce, které by vedly k snížení jeho objemu, aniž by docházelo i ke snižování závazků společnosti. Daná problematika také úzce souvisí i s problematikou konkurzu. Často bývá v uvedeném případě také posuzována ekonomická situace společnosti.

Požadované podklady

- účetní výkazy – rozvaha, výkaz zisků a ztrát
- **hlavní knihy, obrátové předvahy**
- jednotlivé obraty účtů:
 - Dodavatelé,
 - Pokladna,
 - Běžné účty,
- **saldokonto účtu – Dodavatelé podle jednotlivých věřitelů,**
- účetní deníky.

Tučně uváděné podklady jsou pro zkoumání zcela nezbytné.

11.6.3. Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby – § 240 TZ

K uvedenému trestnému činu může docházet celou řadou způsobů, z nichž každý vyžaduje specifické podklady. Může se jednat o krácení daně z příjmů fyzických osob (nejméně časté), krácení daně z přidané hodnoty (snižováním daňového základu např. při dovozu), krácení cla (snižováním základu pro výpočet cla), nebo krácení daně z příjmů právnických osob (snižováním základu daně). V případě snižování základu daně z příjmů právnických osob se může jednat například o chybné posuzování oprav a technického zhodnocení. Tato problematika je obtížná i z hlediska znaleckého zkoumání, protože se musí spojovat i s posouzením rozsahu stavebních úprav.

Z účetního pohledu lze problematiku zjednodušit následovně. Za technické zhodnocení nemovitosti je třeba považovat vše, na co je třeba vydat kolaudační rozhodnutí. To je třeba vždy, když dochází ke změně základních charakteristik stavby. Pokud tyto opravy nejsou posouzeny jako technické zhodnocení majetku a započteny do zvýšené pořizovací ceny, jsou uplatněny jako náklad realizovaný v daném období a tím dochází ke snížení základu daně z příjmů právnických osob.

Požadované podklady:

- **obratové předvahy,**
- **obraty účtů účtové skupiny 34 – Zúčtování daní a dotací,**
- **obraty účtů souvisejících s konkrétní činností – např. účtu – Dodavatelé,**

- **daňová přiznání FO a PO jednotlivých subjektů, které se účastnily předmětného trestného činu,**
- přiznání k dani z přidané hodnoty,
- vyloučené, případně nedoložené doklady (faktury, pokladní doklady, ...) v účetnictví,
- informace o tom, zda předmětný subjekt je plátcem DPH v případě, že tato skutečnost není zřejmá z jiných dokladů.

Tučně uváděné podklady jsou pro zkoumání zcela nezbytné.

11.6.4. Zneužití informace a postavení v obchodním styku – § 255 TZ

Nejčastěji se jedná o situace, kdy osoba na místě statutárního orgánu jedné společnosti zprostředkovává obchody pro jinou společnost, či společnosti, ve kterých je rovněž statutárním představitelem, či dokonce majitelem. Všechny tyto společnosti mají stejný či velmi podobný předmět činnosti. Dochází tak k poškozování jedné společnosti ve prospěch druhých, ve kterých mívá pachatel svůj majetkový podíl.

Celý proces posouzení účetnictví v tomto případě spočívá ve stanovení ceny obvyklé, za kterou byly výrobek či služba poskytovány všem ostatním odběratelům a která byla běžná i na trhu.

Minimálně potřebné podklady:

- vystavené faktury za příslušné období pro spřízněnou firmu a pro ostatní odběratele,
- ceníky společnosti,
- smlouvy o dlouhodobých dodávkách.

11.6.5. Porušení povinnosti v insolvenčním řízení – § 126 TZ

K uvedenému porušení dochází nejčastěji vědomým opomenutím povinnosti statutárního orgánu podat insolvenční návrh v případě, že společnost podle účetních výkazů splňuje podmínky úpadku.

Požadované podklady

- **účetní závěrka (rozvaha, výkaz zisků a ztrát, příloha),**
- **auditorskou zprávu,**
- **deník, hlavní knihu,**
- **saldokonto dodavatelů a odběratelů,**
- **obratové předvahy.**

Tučně uváděné podklady jsou pro zkoumání zcela nezbytné.

Závěr

Znalecká činnost se v dnešní době stává stále se rozrůstajícím fenoménem, a to díky rapidnímu pokroku v oblasti techniky. Porozumět každé otázce ve všech odvětvích lidské činnosti je zcela nemožné a znalci a odborníci se tak stávají vyhledávanou pomocí v každodenním životě. Věda nám dopřává nové rozhledy, nové možnosti a příležitosti. Tento pokrok však s sebou přináší i některé nepříliš pozitivní aspekty, kterými jsou například rozvoj kriminality a sofistikovanější postupy páchaní trestné činnosti. Ruku v ruce s těmito negativními jevy však postupují kupředu i kriminalistické metody, rozšiřují se policejní databáze, zvyšuje se četnost využití informačních technologií jak znalci, tak i orgány činnými v trestním řízení. Neustálé zvyšování vlastní odbornosti je nezbytným prostředkem udržení konkurenceschopnosti znalců vůči těm, kdo páchají trestnou činnost. I když se říká, že odhalování trestné činnosti je vždy o krok pozadu za jejím pácháním, nesmí však zůstat pozadu příliš.

Cílem mé práce bylo přiblížit význam odborného vyjádření a znaleckého posudku pro potřeby trestního řízení. Nejprve bylo nutné zanalyzovat znaleckou činnost jako takovou, abych dokázal obsáhnout její skutečnou hodnotu v procesu dokazování v trestním řízení. V úvodu jsem zmínil její význam i v běžném životě, který plně koresponduje s významem odborných posudků pro potřeby trestního řízení. Z pohledu běžného člověka, který vstupuje do jakéhokoliv právního vztahu, je pomoc odborníka často stejně důležitá, jako vypracování znaleckého posudku či odborného vyjádření pro potřeby orgánů činných v trestním řízení.

Dokážeme nyní odpovědět na otázku, kdo je vlastně oním znalcem či odborníkem? V neobecnější rovině jsou jimi osoby, které vykonávají činnost podle zákona o znalcích a tlumočnících. Je ale taková definice dostačující? Dle mého názoru je třeba podívat se hlouběji např. do soudní judikatury. Konkrétně Nejvyšší soud konstatoval, že znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení.⁸²

Znalecké posudky stejně jako odborná vyjádření jsou cennými důkazy v trestním řízení, i když na první pohled, jak také uvádí právní předpisy i odborná literatura, mají

⁸² DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. VII. Srov. NS v rozhodnutí sp. zn. 33 Odo 324/2005.

být stavěny na roveň jiným důkazním prostředkům. Zákon navíc již poměrně dlouhou dobu upřednostňuje odborná vyjádření a prim znaleckým posudkům ponechal jen v několika málo taxativně vymezených případech. Odborná vyjádření jsou preferována z důvodu rychlosti vyhotovení i nižších nákladů na jejich vypracování.

Na druhou stranu podívám-li se, jakou váhu přikládají znaleckým posudkům orgány činné v trestním řízení, soudy především, zjišťuji, že jsou znalecké posudky klíčovým prvkem v dokazování a často jsou brány téměř jako dogma. Ani tato cesta není dle mého názoru správná. Všichni soudci by měly ke každému znaleckému posudku přistoupit v souladu s principem volného hodnocení důkazů, zhodnotit tedy jeho odbornost i metody zpracování, podklady použité znalcem a objektivně porovnat výstup znalce se závěry, kterým svědčí další provedené důkazy. Jsou-li závěry znalce v nesouladu s dosavadními zjištěními, má soud znalce vyslechnout, doplnit tak případné mezery a především si udělat názor na to, proč se znalec do té či oné míry rozchází ve svých tvrzeních s ostatními důkazy. Nikdy by se nemělo stávat, že soudce jakoby ignoroval všechny provedené důkazy vyjma znaleckého posudku, a právě závěry znalce přijal za své.

Každý soudce musí při výkonu své činnosti zůstat bdělý a nenechat se svést vědomím, že před ním leží dílo znalce, odborníka na slovo vzatého, který je ale stále jen člověkem, který může dělat chyby a, i když postupuje při vypracování znaleckého posudku s nejlepším vědomím a pečlivostí, ani podklady pro vypracování jeho posudku nemusí být vždy zcela správné, bezchybné a věrohodné.

Jsem toho názoru, že znalecké posudky jsou nenahraditelnou součástí trestního řízení dnes i do budoucna, že jsou cenným pomocníkem při rozhodování a podle toho s nimi musí být nakládáno. Jen neotřesitelná profesionalita orgánů činných v trestním řízení, soudců především, může znaleckým posudkům přiznat zasloužený respekt, aniž tím zároveň docházelo k jejich zneužívání a přeceňování. Vždyť v řízení před soudem rozhodují soudci, nikoliv znalci.

Seznam použitých pramenů a literatury

- BRADÁČ, A., *Soudní znalectví*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010.
- CÍSAŘOVÁ, D. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004.
- DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2012.
- FRYŠTÁK, M., Krejčí, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
- HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009.
- CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009.
- KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001.
- MUSIL, J. a kol., *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003.
- RYBÁŘ, M., *Základy kriminalistiky*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001.
- STRAUS, J. a kol., *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013.

Seznam použitých právních předpisů a judikatury

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/2002 Sb., kterou se stanoví výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení.

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06 ze dne 30.4.2007.

Rozsudek NS sp. zn. 30 Cdo 5359/2007 ze dne 6.1.2010.

Usnesení krajského soudu v Plzni sp. zn. 7 To 388/98, [R 13/2000 tr.].

Jiné prameny

MUSIL, J. Hodnocení znaleckého posudku. In Kriminální věda 3/2010.

TELEC, I. Právní postavení znalců a tlumočnicků. In Právní rádce 10/2009.

MATHERN, V. Znalecký posudok jako dôkazný prostriedok v šeskoslovenskom trestnom konaní. Veda, 1976.

MADAR, Z. a kol. Slovník českého práva – díl II., heslo znalec. Praha: Linde, 2002.

Ottův slovník naučný, Díl dvacátýsedmý Vůz – Žyžkowski, s. 655 – 656, heslo Znalci, 2002.

Slovník obchodně-technický, účetní a daňový, díl 5, Š – Ž, heslo Znalci soudní. Praha 1929 – 1940.

Masarykův slovník naučný, díl VII., s. 1010, heslo Znalec, Praha: Československý kompas, 1933.

Internetové zdroje

Kriminální ústav Praha Policie České republiky [online]. Cit. 2014-03-20. Dostupný na http://krimi-spik.sweb.cz/05_preds/ku_pha.htm.

Znalecký portál.cz [online]. Cit. 2014-03-20. Dostupný na <http://znaleckyportal.cz/>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky [online]. Cit. 2014-03-20. Dostupný na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33>.

Oficiální server českého soudnictví [online]. Cit. 2014-03-20. Dostupný na <http://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/Uvod.aspx>.

Přílohy

Příloha č. 1 – Etický kodex znalce (vzor)

Příloha č. 2 – Předběžná ekonomická kontrola

Příloha č. 3 – Opatření o přibrání znalce (vzor)

Příloha č. 4 – Žádost o podání odborného vyjádření (obecný vzor)

Příloha č. 5 – Záznam o přibrání konzultanta (vzor)

Příloha č. 6 – Opatření - PITVA (vzor)

Příloha č. 7 – Opatření - LÉKAŘ (vzor)

Příloha č. 8 – Poučení znalce (vzor)

Příloha č. 9 – Slib znalce (vzor)

Příloha č. 10 – Protokol o výsledku znalce (vzor)

Příloha č. 11 – Znalečné (vzor)

Příloha č. 12 – Statistika trestné činnosti znalců

ETICKÝ KODEX ZNALCE

I.

Úvodní ustanovení

Etický kodex znalce ústavu Znalecký ústav Praha s.r.o. (dále jen "kodex") vymezuje pravidla chování a jednání znalců provádějících znaleckou činnost jménem společnosti Znalecký ústav Praha s.r.o. (dále jen "ústavu") ve vztahu k zákazníkům, třetím osobám a spolupracovníkům.

II.

Základní pravidla znalecké činnosti

- 1) Znalec musí vystupovat jako nezávislá a objektivní osoba. Musí být schopen a ochoten říci klientovi pravdu a poskytnout mu nezávislé a nezájaté stanovisko.
- 2) Každý znalec musí pociťovat profesionální hrdost na vlastní práci a usilovat o profesionálních a stavovských zájmů.
- 3) Znalec je povinen celoživotně usilovat o vlastní sebezdokonalování tím, že bude více znát a umět, bude dobrým psychologem, bude ovládat cizí jazyky a bude dbát na dobrou fyzickou a psychickou kondici, aby svými emocemi a problémy neovlivňoval poradenskou činnost, kterou vykonává.
- 4) S etikou znalecké činnosti se neslučuje, aby znalec mimo sjednaný honorář přijímal od klienta další honoráře, odměny, provize nebo jiné cennosti.

III.

Provádění znalecké činnosti ústavu

- 1) Spolupracující znalec nabízí a poskytuje takové služby, které jsou v souladu s jeho odbornými kompetencemi, znalostmi, zkušenostmi a možnostmi jeho vlivu.
- 2) Spolupracující znalec přijímá pouze takovou zakázku, pro níž je kvalifikován a o níž se domnívá, že přinese zákazníkovi užitek.
- 3) Ústav nepřijme zakázku znalecké služby
 - a) omezeného rozsahu, který by nedovoloval provést znaleckou službu dobře a efektivně;
 - b) v případě, požaduje-li klient řešení odporující právním předpisům České republiky nebo právním předpisům země, ve které se výsledky znalecké činnosti budou realizovat,

c) za podmínek, které by mohly i jiným způsobem ohrozit jeho objektivitu, nezávislost nebo bezúhonnost

Ústav si vždy si ponechá právo odstoupit od smlouvy v případě, vytvářejí-li se podmínky překračující výše uvedená omezení.

4) Při provádění znalecké činnosti ústav (a spolupracující znalci):

a) postupuje podle obecně platných předpisů a příslušných vnitřních předpisů ústavu.

b) vystupuje v duchu podnikatelské strategie ústavu s r.o. a chrání jeho dobré jméno,

c) zachovává odbornou a morální loajalitu k ústavu; loajalita přitom znamená mít pozitivní poměr ke společnosti jako celku a k vedení společnosti, identifikovat se s cíli společnosti a koncentrovat všechny síly na dosažení cílů společnosti.

IV.

Vztah ke klientům

1) Spolupracující znalec staví zájmy klientů před zájmy vlastní a své služby poskytuje tak, aby z nich měl užitek především klient, pokud tím neporušuje významným způsobem obchodní zájmy ústavu. Využívá přitom svých odborných znalostí a zkušeností tak, aby poskytnuté služby byly nejen objektivní, ale též kompetentní.

2) Vztah mezi znalcem a klientem musí být založen na vzájemné důvěře. Klient si musí být jist tím, že znalec je vůči němu zcela upřímný a poctivý a že hlavní zásadou pro chování je služba zájmům klienta.

3) Při jednání s klienty musí znalec znát vlastní emoce a být schopen sám sebe motivovat k jednání sledujícímu klientův prospěch i za cenu potlačení vlastních zájmů a ambicí.

4) Znalec musí být citlivý k postojům i emocím klientů a při jednání s nimi musí efektivně ovládat umění mezilidských vztahů.

5) Znalec poskytuje své služby dvěma nebo více navzájem si konkurujícím či znepřáteleným klientům jedine s jejich vědomím. Pečlivě zváží, zda za daných okolností a daného negativního vztahu mezi klienty není vhodnější své kontakty s jedním z nich přerušit.

6) Znalec informuje své klienty o všech vztazích, okolnostech nebo zájmech, které by mohly ovlivnit jeho úsudek nebo objektivitu poskytovaných služeb.

V.

Vztah ke třetím osobám

- 1) Veškeré informace o klientovi, které znalec v průběhu své znalecké činnosti získá, udržuje v tajnosti a nevyužije ke svému finančnímu nebo jinému prospěchu. Rovněž zabrání tomu, aby těchto informací mohly bez souhlasu klienta využívat třetí osoby.
- 2) Ustanovení uvedené v předcházejícím odstavci je znalec povinen dodržovat i po skončení znalecké činnosti u klienta a to po dobu dohodnutou se klientem.

VI.

Závěrečná ustanovení

Tento kodex je závazný pro všechny zaměstnance a spolupracující znalce společnosti Znalecký ústav Praha s.r.o.

Příloha č. 2

Předběžná ekonomická kontrola

vznik závazku - znalec

Věc - NP PORUŠENÍ CHRÁNĚNÝCH AUTORSKÝCH PRÁV

Kvalifikace - podle § 269 odst. 1 trestního zákoníku

Škoda - škoda nevyčíslena (dle oznámení 2.500.000,-Kč)

Podezřelý - dosud NP (neznámý pachatel)

V rámci prověřování věci vedené pod shora uvedeným Č.j., je pro řádné prověření věci nezbytné, aby bylo znalecky posouzeno, zda instalací 4 ks zastávkových přístřešků ve Zlíně Malenovicích, bylo neoprávněně zasaženo do chráněných průmyslových práv.

Znalecký posudek je nutno nechat zhotovit vzhledem k tomu, že není zřejmé, zda došlo ke spáchání uvedeného přečinu, nebo ne. Právě znalecký posudek je nezbytný k určení, zda instalací přístřešků byl zkopírován chráněný průmyslový vzor vedený v databázi průmyslových vzorů, číslo zápisu 32828.

Právo k užívání tohoto průmyslového vzoru na území ČR bylo uděleno poškozenými jen výhradně společnosti mmcité + a.s. , kdy tímto NP v případě, že byl vzor zkopírován neoprávněně zasáhl nikoli nepatrně do práv k chráněnému průmyslovému vzoru, čímž poškodil majitele průmyslového vzoru a způsobil takto poškozeným škodu v dosud nevyčíslené výši.

Znalecký posudek bude proveden v oboru

EKONOMIKA, PATENTY A VYNÁLEZY - patenty, průmyslové vzory a ochranné známky

Průzkum trhu

1) Ing. J. P., 768 24 Hulín

- termín vypracování: posudky v oblasti průmyslových vzorů zpracovává 1 měsíce od doručení

- cena za vypracování posudku: 10.000,-Kč + DPH

2) Ing. Z. K., 763 15 Slušovice

- termín vypracování: posudky v oblasti průmyslových vzorů zpracovává 14 dnů až 1 měsíc od doručení

- cena za vypracování posudku: **7.000,-Kč + DPH**

3) Ing. Z. S., 767 01 Kroměříž

- termín vypracování: nedokázal uvést, posudek v této oblasti nedělal asi 5 let, necítí se

- cena za vypracování posudku: nedokázal uvést ani orientačně

Poznámka. Byli osloveni i znalci z jiných krajů, ale vzhledem k tomu, že zastávkové přístřešky je nutno zkoumat na místě instalace ve Zlíně, tak by se tyto posudky prodražily o další náklady. Ostatní oslovení znalci nevedli ani orientační ceny, popř. jsou zaneprázdněni.

Po provedení průzkumu trhu navrhuji jako znalce k vypracování tohoto posudku přibrat znalce Ing. Z. K., a to vzhledem k tomu, že cena za posudek je nejnižší a rovněž je i nejkratší i termín vypracování posudku.

Opatření

Podle § 105 odstavce 1 trestního řádu

p ř i b í r á m

znalce:

k podání znaleckého posudku z oboru, odvětví

v trestní věci **VĚC ZE DNE 30.12.2013**

pro podle § trestního zákoníku.

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

...
...
...

Pro vypracování a doručení posudku stanovuji lhůtu do Posudek je třeba vypracovat ve vyhotoveních.

O odměně a náhradě nákladů znalce bude rozhodováno ve smyslu příslušných ustanovení vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění změn a doplnění.

Poučení: Podle § 105 odstavce 3 trestního řádu lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek. O důvodnosti podaných námitek, rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce.

Žádost o podání odborného vyjádření

Ve věci VĚC ZE DNE 30.12.2013 Vás žádám ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 tr. Řádu o zpracování odborného vyjádření z oboru, ve kterém je třeba posoudit a zodpovědět zejména:

Vyžádané odborné vyjádření zpracujte tak, aby bylo zřejmé, z jakých skutkových podkladů vychází, případně jakým postupem bylo dosaženo v něm uvedených závěrů.

Zpracovatel vyjádření není oprávněn hodnotit ve věci provedené důkazy, řešit právní otázky.

Případné požadavky na jejich doplnění sdělte neprodleně na mé telefonní číslo (výše uvedenou adresu).

Odborné vyjádření ve dvojím vyhotovení spolu s příloženými (doplněnými) materiály zašlete ke shora uvedenému č.j. ve lhůtě do

1.) Vyhotovení znaleckého posudku v listinné podobě v 1 paré, opatřený podpisovou doložkou a razítkem znalce, 1x v elektronické podobě např. na CD apod., a kopii faktury zaslat k rukám dožadujícího policejního orgánu. 2.) Originál faktury, včetně dokumentů k vedlejším výkazům zaslat na fakturační adresu uvedenou níže.

Odměna za vypracování odborného vyjádření bude stanovena podle vyhlášky č. 23/2002 Sb., kterou se stanoví výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení.

Záznam o přibrání konzultanta

Ve věci VĚC ZE DNE 30.12.2013 byl podle ustanovení § 157 odst. 3 trestního řádu jako konzultant přibrán:

neboť ve věci je třeba odborné pomoci konzultanta, který má znalost z výše uvedeného oboru.

Poučení:

Konzultant byl poučen o významu své odborné pomoci z hlediska obecného zájmu a o své povinnosti plně využívat všech svých odborných znalostí; o povinnosti dodržovat právní předpisy a svoji činnost konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí; o povinnosti zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se při výkonu své činnosti konzultanta dověděl; o povinnosti bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by mohl být z trestního řízení vyloučen (podezření z podjatosti), nebo by mu v předmětné činnosti jinak bránily. Dále byl poučen o tom, že se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu může v rozsahu nezbytném pro výkon jeho funkce nahlížet do spisu a být přítomen při provádění úkonů trestního řízení, popřípadě provedení takového úkonu doporučit. Do provádění úkonů však nesmí zasahovat.

Opatření

Podle ust. § 115/1 tr. řádu nařizuji prohlídku a pitvu mrtvoly

VĚC ZE DNE 30.12.2013

a k tomuto úkonu a za účelem vypracování znaleckého posudku podle § 105/1, 4 tr. řádu **přibírám** jako znalce z oboru **zdravotnictví**, odvětví **soudní lékařství**:

Ve znaleckém posudku je třeba posoudit a zodpovědět následující otázky:

Pro vypracování znaleckého posudku stanovím lhůtu do Posudek vypracujte ve vyhotoveních.

O odměně a náhradě nákladů znalce bude rozhodováno ve smyslu příslušných ustanovení vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění změn a doplnění.

Poučení: Podle § 105 odst. 3 tr. řádu lze vznést námitky proti osobě znalce z důvodů, které stanoví zvláštní zákon. Vedle toho lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek. O důvodnosti podaných námitek rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce.

Žádost o podání odborného vyjádření

Podle žádám o vypracování odborné lékařské zprávy o zranění na:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Trvalý pobyt:

které utrpěl dne:

Vzhledem k tomu, že zpráva je důležitým podkladem pro posouzení závažnosti a nebezpečnosti zranění a pro odpovědné posouzení právní kvalifikace, budiž ve zprávě Vaše odborné lékařské zjištění popsáno s uvedením českých názvů ve smyslu uvedených bodů.

Zprávu zašlete na výše uvedenou adresu k uvedenému č.j. ve dvojím vyhotovení urychleně do

PROHLÁŠENÍ

o souhlasu se zproštěním zachování mlčenlivosti v souvislosti se zdravotními službami.

Podle § 51 odst. 2 písm. b) zák. č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

p r o h l a š u j i,

že dávám souhlas, aby pro účely trestního řízení, byly poskytovatelem zdravotních služeb, sděleny orgánům činným v trestním řízení všechny skutečnosti, které se týkají mého zdravotního stavu.

Toto prohlášení činím dobrovolně.

Jméno a příjmení:

datum narození:

V dne

podpis

Lékařská zpráva

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Trvalý pobyt:

Utrpěl zranění (onemocnění) při:

Lékařskou zprávu zaměřte zejména na tyto otázky:

1. Jaká zranění jmenovaný utrpěl – podrobný popis zranění (uveďte též česky)
2. Jak bylo způsobeno
3. Odpovídá způsob zranění tomu, co uvádí poškozený (uvést i případné jiné zjištěné stopy na těle nebo oděvu zraněného)
4. Jak dlouho trvala pracovní neschopnost (by event. trvala s přihlédnutím ke zranění)
5. Jak byl zraněný léčen
6. Jak dlouho a jakým způsobem byl poškozený citelně omezen v obvyklém způsobu života a v čem toto omezení spočívalo
7. Došlo-li v důsledku předmětného zranění k hospitalizaci, uveďte, na kterém oddělení, které nemocnice a jak dlouho
8. Jakými potížemi se zranění projevovalo, jak dlouho trvaly a jak omezily obvyklý způsob života poškozeného
9. Bylo-li zranění a léčení komplikováno, uveďte podstatu komplikace, zda je tato komplikace v přímé souvislosti ke způsobeným zraněním anebo byla způsobena zvláštním tělesným stavem zraněné osoby, který zranění předcházela
10. Pokud zranění zanechá trvalé následky, tedy jaké a jak mohly být odstraněny
11. Bodové ohodnocení bolestného na odpovídající ustanovení sazebníku, popř. zdůvodnění, proč se lékař odchýlil od položek v něm uvedených
12. Vše ostatní, co mu je ke zranění známo a je v příčinné souvislosti s prošetřenou věcí

V případě, že některou otázku nebudete moci zodpovědět, uveďte z jakých důvodů.

Poučení znalce (tlumočníka)

Podle § 8 zák. č. 36/1967 Sb. je znalec (tlumočník) povinen vykonávat znaleckou (tlumočnickou) činnost řádně a ve stanovené lhůtě.

Podle § 10 zák. č. 36/1967 Sb. je znalec (tlumočník) povinen vykonávat svou činnost osobně.

Podle § 11 odst. 1 zák. č. 36/1967 Sb. znalec (tlumočník) nesmí podat posudek (provést tlumočnický úkon), jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům řízení nebo k jejich zástupcům pochybnosti o jeho nepodjatosti.

Podle § 11 odst. 2 zák. č. 36/1967 Sb. a § 106 tr. řádu jakmile se znalec (tlumočník) dozví o skutečnostech, které by mu bránily být ve věci činný nebo pro které by mohl být ve věci vyloučen jako znalec (tlumočník), je povinen to oznámit bez odkladu. O tom, zda znalec (tlumočník) je vyloučen, rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku (tlumočnický úkon) ustanovil. Pokud tyto důvody neexistují, je povinen podat posudek (provést tlumočnický úkon) ve stanovené lhůtě, je též povinen dostavit se na výzvu orgánů činných v trestním řízení a v případě, že se bez dostatečné omluvy nedostaví, může být potrestán pořádkovou pokutou do výše 50.000,-Kč (§ 66 odst. 1 tr. řádu).

Podle § 106 tr. řádu znalce (tlumočníka) upozorňuji na význam znaleckého posudku (tlumočnického úkonu) z hlediska obecného zájmu.

Podle § 346 trestního zákoníku kdo jako znalec podá nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude potrestán kdo jako znalec před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem, před notářem jako soudním komisařem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo pro zjištění vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, nebo takovou okolnost zamlčí. Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude potrestán, způsobí-li tímto činem značnou škodu, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu jiného vážně poškodit v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu.

Podle § 347 trestního zákoníku kdo jako tlumočník nesprávně, hrubě zkresleně nebo neúplně tlumočí nebo písemně překládá v řízení před orgánem veřejné moci nebo v souvislosti s takovým řízením skutečnosti nebo okolnosti, které mají podstatný význam pro rozhodnutí orgánu veřejné moci, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude potrestán kdo jako tlumočník před soudem nebo před mezinárodním soudním orgánem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, anebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky nesprávně, hrubě zkresleně nebo neúplně tlumočí nebo písemně překládá. Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude potrestán, způsobí-li tímto činem značnou škodu, nebo páchá-li takový čin v úmyslu jiného vážně poškodit v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu.

Podle § 17 a § 18 zák. č. 36/1967 Sb. a § 111 odst. 2 tr. řádu má znalec (tlumočník) právo na odměnu a náhradu hotových výloh za znalecký (tlumočnický) úkon ve smyslu vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. O výši znaleckého (tlumočnického) rozhodne ten, kdo znalce (tlumočníka) přibral.

Podle § 10 odst. 2 zák. č. 36/1967 Sb., má-li znalec (tlumočník) za to, že povaha věci vyžaduje přibrání konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek, oznámí to tomu, kdo jej k úkonu přibral. V případě, že tento orgán vysloví s přibráním konzultanta souhlas, má konzultant nárok na náhradu nákladů s tím spojených. Při přibrání konzultanta vymezí tlumočník konkrétní problém, který má být konzultantem objasněn. Tuto okolnost spolu s důvody musí znalec (tlumočník) uvést v posudku. Odpovědnost znalce (tlumočníka) není dotčena ani v konzultované části posudku.

Podle § 107 odst. 1 tr. řádu se znalci, který je pověřen úkonem, poskytnou potřebná vysvětlení ze spisů a vymezí se jeho úkoly. Znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky. Je-li toho k podání posudku třeba, dovolí se znalci nahlédnout do spisů nebo se mu spisy zapůjčí. Může mu být též dovoleno, aby byl přítomen při výslechu obviněného a svědků a aby jim kladl otázky vztahující se na předmět znaleckého vyšetřování. V odůvodněných případech se znalci umožní, aby se zúčastnil provedení i jiného úkonu trestního řízení, pokud takový úkon má význam pro vypracování znaleckého posudku. Znalec může též navrhnout, aby byly jinými důkazy napřed objasněny okolnosti potřebné k podání posudku.

Sohledem na znění zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a vzhledem k povinnosti státního orgánu při rozhodování o odměně a náhradě nákladů hodnotit přiměřenost účtovaných nákladů znalcem (tlumočnickem), podle ustanovení § 25 vyhl. MS č. 37/1967 Sb., Vás žádáme, aby všechny Vámi účtované položky ve vyúčtování znalečného (tlumočného), a to jak za vlastní znalecký (tlumočnický) úkon, tak i v rámci náhrady nákladů (pomocné práce atd.), byly ve vyúčtování řádně rozepsány a odůvodněny, a to jak co do rozsahu účtovaných položek (např. počet hodin), náplně a důvodnosti provedených prací, tak i jednotlivých finančních částek v nich uvedených (např. hodinová mzda).

V případě, že Vámi předložené vyúčtování znalečného (tlumočného), včetně řádného vyúčtování poskytnutých záloh nebude obsahovat všechny potřebné náležitosti tak, aby bylo možné jej řádně vyhodnotit ve smyslu ustanovení § 25 vyhl. MS č. 37/1967 Sb., bude Vám vyúčtování znalečného (tlumočného) vráceno zpět k doplnění.

Podle § 8b odst. 1 trestního řádu osobám, kterým byly orgánem činným v trestním řízení poskytnuty informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka, pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům.

Podle § 8b odst. 2 trestního řádu nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán trestný čin vraždy (§ 140 trestního zákoníku), zabití (§ 141 trestního zákoníku), některý z trestných činů, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví, trestný čin ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti těhotenství ženy (§ 159 až 162 trestního zákoníku), trestný čin obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku), některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (§ 185 až 193 trestního zákoníku), trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 trestního zákoníku), týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku), únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou (§ 200 trestního zákoníku) nebo nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku).

Podle § 8c trestního řádu nikdo nesmí bez souhlasu osoby, které se takové informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu nebo informace z něj získané, údaje o telekomunikačním provozu zjištěné na základě příkazu podle § 88a trestního řádu, nebo informace získané sledováním osob a věcí podle § 158d odst. 2 a 3 trestního řádu, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.

Zákaz zveřejnění informací neplatí z důvodů uvedených v ustanovení § 8d trestního řádu.

Porušení této povinnosti může být postiženo v případě fyzické osoby podle § 44a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, pokutou až do výše 1.000.000,-Kč, v případě spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5.000.000,-Kč, právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě může být za tento správní delikt, podle § 45a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, uložena pokuta až do výše 1.000.000,-Kč, v případě spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5 000 000,-Kč, případně posouzeno i jako trestný čin Neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 180 trestního zákoníku.

(jméno a příjmení tlumočnicka nebo znalce)

SLIB ZNALCE (TLUMOČNÍKA)

Podle § 111 odst. 1 tr. řádu a § 6 zák. č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a s ohledem na § 24 odst. 2 předmětného zákona

v trestní věci VĚC ZE DNE 30.12.2013

pro podle § trestního zákoníku.

SLIBUJI,

že při své znalecké (tlumočnické) činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou (tlumočnickou) činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké (tlumočnické) činnosti dozvěděl.

Současně беру na vědomí ustanovení § 106 tr. ř. o povinnosti oznámit bez odkladu skutečnosti, pro které bych byl jako znalec (tlumočnick) ve věci vyloučen (např. pochybnosti o nepodjatosti § 11 odst. 1 zák. č. 36/1967 Sb.), nebo které by mně jinak bránily být ve věci činný jako znalec (tlumočnick).

.....
Jméno, příjmení znalce(tlumočníka)

.....
datum narození

Protokol o výsledku znalce

V dne v hodin byl vyslechnut

jméno, příjmení:

datum narození:

místo narození:

Trvalé bydliště:

tel.:

Současné bydliště:

tel.:

Adresa pro účely doručování:

tel.:

Adresa zaměstnavatele:

Postavení v zaměstnání:

Průkaz totožnosti: stav:

který byl dne podle § 105 tr. ř. přibráný jako znalec v oboruv trestní věci VĚC ZE DNE 30.12.2013 poměr k projednávané věci, k obviněnému, poškozenému, k zúčastněné osobě .

P o u č e n í :

Budete vyslechnut v trestní věci obviněného/podezřelého , pro podle § tr. zákoníku.

Jako znalec vás poučuji:

Podle § 106 tr. ř. jste povinen bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které byste mohl být ve věci vyloučen jako znalec, nebo které by vám jinak bránily být ve věci činný jako znalec. Dále vás upozorňuji na význam znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a na trestní následky křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 tr. zákoníku.

Podle § 107 tr. ř. vám nepřísluší hodnotit důkazy a řešit právní otázky. Pokud to bude nezbytné pro podání posudku, bude vám umožněno nahlédnout do spisu, nebo vám spis bude zapůjčen. Může vám být povolena přítomnost při výslechu obviněného nebo svědků a dána možnost klást jim otázky vztahující se k předmětu znaleckého zkoumání. Můžete navrhnout, aby byly napřed jinými důkazy objasněny okolnosti potřebné pro podání posudku.

Ve smyslu § 95 odst. 2 tr. ř. vám bude protokol po skončení výslechu předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, bude vám přečten. Máte právo žádat doplnění, oprav, či změn protokolu v souhlase s Vaší výpovědí.

Vyjádření znalce k poučení a věci:

Proplacení znalečného

Připojeně zasílám k proplacení vyúčtování znalečného v trestní věci - trestního zákoníku *) věci

..... podle § trestního zákoníku - přestupkového zákona *).

Posudek byl vyžádán dne pod č.j. od znalce (znalců):

Účtovaná částka byla uznána ve smyslu vyhl. 37/1967 Sb. Kč. Tuto vyplaťte jmenovanému (jmenovaným) ve smyslu citované vyhlášky.

kulaté razítko

Zhodnocení znaleckého posudku (podle § 25 a dalších ustanovení vyhlášky č. 37/1967 Sb.) včetně důvodů procentního zvýšení odměny (podle § 20 nebo § 22 vyhlášky č. 37/1967 Sb.)

Při účtování jízdného vlastním autem:

K vyšetření případu nezbytně nutné použití vlastního auta znalce, které bylo povoleno z následujících důvodů:

Důvod přibrání konzultanta (podle § 10 odst. 2 zákona č. 36/1967 Sb.).....

Příloha č. 12

Rok	Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Odsouzeno	98	96	107	98	119	90	113	127	154	158
Trest odnětí svobody (nepodmíněný)	3	5	2	5	10	8	6	5	6	11
Trest podmíněné odnětí svobody	57	68	61	67	62	55	71	90	80	103
Zákaz činnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Peněžitý trest	16	7	18	6	16	0	11	12	33	12
Obecně prospěšné práce	14	11	21	16	19	13	16	8	19	21
Upuštěno od potrestání	8	5	5	4	8	6	8	7	10	7
Trestní opatření a jiný trest	0	0	0	0	4	8	1	5	6	4

Zdroj: Statistická ročenka kriminality, rok 2009; dostupné na www.justice.cz.

Resumé

The aim of this thesis is an analysis of judicial experts and their expert reports (professional statements and expertizes) in criminal proceedings and the use of expert's report as evidence. The first parts of the thesis are focused on historical facts about a role of the judicial experts and some basic theoretical characteristics of the judicial experts and expert reports.

Both legal and natural persons are allowed to provide the expert reports. They are supposed to provide information based in their special knowledge and cooperate with prosecuting authorities. Such expert reports are held just by a limited group of persons who are registered in the list of experts, qualified the particular branch and industry. It is necessary to take a vow by every single expert – after that only they can be asked to cooperate. Also state institutions provide the expert reports.

It is only possible to use the expert report if specific circumstances allow. It is an expert opinion (a simplified form of the expert report) which is mostly preferred. If needed, it is also possible to ask for consultations provided by consultants. And there are other persons allowed to solve important questions using sophisticated methods and a special knowledge (mostly state institutions) whose activity results into an expertise.

The last part of the thesis is based on particular criminal cases, data and statistics.

To sum up, the importance is given to rights and obligations of the expert reports as well as errors in providing them.